

HIND 20 MARKA

NOORUS MAA

ÕESTI NOORSOO AJAKIRI
ESIMENE AASTAKÄIK

NR. 14

VIINAKUU

1926

S I S U.

N. V. Gogol: Nõiutud koht. — M. L. — Vincent van Gogh. — M. Aleksa: Paani sügisviulilt. — Alon Bement: Petetud sukelduslaev. — K. Hänninen: Jäämere kangelane. — O. N.: Merevaik. — Noorte vald. — Võistlusi ja ülesandeid. — Male.

Kirjakast.

Stud. rer. merc. — Laulud väga labased, ei saa tarvitada. A. Prikk — „Kodumaale“ kubiseb õigekirjutuse vigadest. Kuis võib kirjutada „jõõd“ ja „määd“? — Nog — Tarvitame. Suur tänu. Lia — Laulu tarvitame väikese lühendusega. E. Pokk — „Süda mul tuiskab“ — ei. Poola Ossy — Tõlkele märgitakse alati ka autori nimi. See tõlge küll ei lähe. E. Stern — Valmid ja laul nõrgad. Laul päälegi Visnapuu järeleaimus.

NOORUSMAA

EESTI NOORSOO AJAKIRI

Nr. 14.

Viinakuu

1926.

Toimetuse juhatajad: J. Käis, M. Laarman, E. Martinson. :: Vastutav toimetaja: E. Martinson. :: Väljaandja: Eesti Õpetajate Liit. :: Toimetuse ja talituse aadress: Tallinn, Rataskaevu nr. 22. Toimetuse kõnetunnid esmaspäeval ja reedel k. 12—1.

A. Peerna

Rehepapp

Nõiutud koht.

N. V. Gogoli järele I. R.

Jumala eest, tüütab juba ära see jutustamine! Ja mida te mõtlete? Tõesti igav: jutusta ja jutusta ning lõppu ei näe! Noo, hääkene küll, ma jutustan viimse loo. Jah, teie rääkisite seda, et inimese üle võib paha vaim võitu saada. See on muidugi, see tähendab, kui hästi järele mõelda, võib maailmas mõndagi juhtuda. . . Kuid ärge rääkige seda: Kui kuri vaim tahab teile prügi silma ajada, siis ka ajab; Jumala eest, ajab! . . .

Küll näete: me olime äti juures neljakesi ja ma olin veel lollikene, kõigest üheteistkümne aastane . . . mitte üheteistkümnene, mäletan praegu, kuidas korra jooksin neljakäpukile ja hakkasin koera viisi haukuma ning siis ätt karjus mu pääle, pääd vangutades „Hei, Toomas, Toomas! sul on aeg naist võtta, aga sa lähed rumalamaks, nagu noor hobune!“

Vanaätt elas siis veel ja oli jalust — olgu tal kerge elu sääil ilmas, — veel tšna tugev. Oli... ja misjaoks nii jutustada? Üks kougib terve tund aega ahjust süsi piibu pääle, teine jooksis ahju taha. Mis see on siis õieti! . . . Ometi ju ise tahtsite . . . Kui kuulata, siis kuulata!

Ätt vedas kevade algul tubakat Krimmi müügile; ei mäleta mitu kooramat ta tegi; tubak oli tol korral hinnas.

Kolmeaastase venna võttis ta ühes — et teda õpetada vooris käima; meie jäime koju: vanaätt, ema, mina, vend ja veel üks vend. Vanaätt külvas meloonide ja arbuuside maa tee ääres täis ja läks ise õlest osmikusse elama; ka meid võttis ta kaasa, et külvimaa päält varblasi ja harakaid ära ajaksime. Meil oli, ei või öelda, et just halb: juhtus, et sai mõni päev söödud niipalju kurke, kõrvitsaid, kaalikaid, sibulaid, herneid, et kõhus, Jumala eest, just kui kuked oleksid laulnud. Ja oli sääil ka kasulik: mõõdasõitjad juhtuvad tee pääl üheteisega kokku, igaüks tahab arbuusi või melooni maiustuseks, ja ümberkaudu taludest toodi vastutasuks selle eest kanu, mune, kalkuneid. Elu oli hää.

Agaga vanaätile meeldis kõige rohkem see, kui päeva kestes viiskümmend čumakki*) koormatega mööda sõitis. See on palju näinud rahvas: hakkab jutustama, siis aja kõrvad kikki. Agaga vanaätile see ükskõik, nagu näljasele klimbid. Mõnikord, tuleb ette, saab vanade tuttavatega kokku, — vanaätti teadis juba igaüks, — võite ise otsustada, mis siis saab, kui vanad kokku saavad: siis, siis jah, siis vast oli. . . Noo, siis läks lahti! mälestavad, Jumal teab, vana.

Ükskord, — noh, just kui praegu oleks olnud, — päike hakkas juba loojenema, vanaätt käis arbuusi- ja kõrvitsapõllu läbi ja korjas arbuuside päält lehti, millega need päeval olid kaetud, et päike ära ei küpsetaks.

„Vaata, Ostap,“ ütlesin ma vennale: „näe, čumakid sõidavad!“

„Kus on čumakid?“ küsis vanaätt, ära märkides suurt melooni, et külapoised ära ei saaks viia.

Mööda teed venis tõesti kuus kooramat. Kõige ees kõndis čumak hallide vurrudega. Ta ei olnud astunud veel — kuidas teile ütelda, kümmet sammugi, kui peatus.

„Tervit, Maksim! näe, Jumal meid jälle kokku juhatanud.“

Vanaätt teritas silmi: Aa! tere, tere, jumalime! Kuidas siia saite? Ja Boljačka siin! Tere, tere sõber! Tohoo, pagan! Kõik on ju siin: Krutoroščenko! ja Pečerotsja! ja Koveljok! ja Sjtetsko! Tere! Aaa, haa haa! hoo, hoo! . . . ja hakkasid suudlema.

Härjad rakendati lahti ja lasti rohule sööma, koormad jäeti teele; mehed ise aga istusid osmiku ette ringi ja hakkasid suitsetama piipe. Kuid jäi siis veel suitsetamiseks aega? Kõik kulus nalja- ja lobajuttude vestmiseks. Pääle õhtuoodet hakkas vanaätt külalisi meloonidega kostitama. Igaüks tegi melooni noaga hästi puhtaks (mehed olid vilunud, teadsid kuidas ilmas süüakse, — oleksid

*) Čumak — töövoorimees Lõuna-Venemaal, kes linnadesse arbuuse, tubakat j. m. veab ja säält soola ja kala toob.

võinud paani*) laudagi istuda), pistis sõrme-augu sisse, imes mahla välja, löikas melooni siis tükkideks ja hakkas neid ükshaaval suhu pistma.

„Mis te, jõmpsikad,“ ütles vanaätt: „suud pärani ajate? tantsige, koerapojad! Ostap, kus su vile on?”

Noh, kasakakene! Toomas külgepidi! Noh! vaat' nii! Hei, hopp!“

Ma olin siis väike, kärmas! Äranee-tud vanadus! Tantsu asemel komistan nüüd. Istudes čumakkide juures, vaatas vanaätt meid kaua. Märkas, et ta jalad enam paigal ei seisa, just kui oleks keegi teda torkinud.

„Vaata, Toomas,“ ütles Ostap: „kas vanamehe-näru ei tule viimaks tant-sima.“

Ja mis te mõtlete! vanamees ei kan-natanud välja! Tahtis čumakkide ees hoobelda. „Ah, te saatana lapsed! kas nii tantsitakse? Vaadake, nii tant-sitakse“ ütles ta, tõstes jalgu ja plak-sitades käsi.

Noh, ja ega midagi, tantsis ta ka nii, et hetmani tütreaga oleks võinud olla paaris. Meie hoidsime kõrvale ja vanamees tantsis siledal platsil kurgiaia kõrval. Jõudis pooleni, tahtis siis jalgadega mingisuguse keerutuse, oma kunsttükki, teha, aga jalad ei tõuse, — ei tõuse! Näe kus häda! Hakkas otsast päale, jõudis pooleni — edesi ei saa! Tee mis tahad, aga edesi ei saa! Jalad olid nagu puust. „Vaata, kus kuradi koht, saatana kihutamine! See Herodes, igavene inimsoo vaenlane, segab!“ Aga kuidas häbist pääseda čumakkide ees? Hakkas uuesti, otsast päale, kenasti, armsalt, et rõõm vaadata; aga keskpaigas — ei! välja ei tantsi, ja see on kõik! „Ah, saatana kelm! et sa muutuksid mädanenud kõrvitsaks! ah sa koerapoe! Vaata, missugust häbi veel vanaduses teeb! . . . Ja tõepoolest, keegi naeris selja taga.

Vaatas ümber: pole meloonipõldu, čumakke ega kedagi: ees, taga, külgedel — lage väli. „Hei! tsst . . . vaat' kus tükk!“ Teritas silmi — koht, näib, ei ole just võõras: külje pool mets. Ja mis see sääl on? Tuvide maja, papi aias! teiselt poolt paistab ka midagi: see on ju vallakirjutaja rehi.

*) — härra, isand.

Vaata kuhu paha vaim tassis! Ringiratast käies juhtus viimaks jalgrajale. Kuud ei olnud: valge laik vilkus selle asemel läbi pilvede. „Homme on suur tuul!“ mõtles vanaätt. Näeb, tee kõrval haua pääl lööb põlema küünal. Vaata! Vanaätt jääb seisma, paneb käed puusa ja vaatab: küünal kustus; kaugemal hakkas teine ja veel kaugemal kolmas. „Varandus!“ kisendas vanaätt: „ma vannun, Jumal teab mida, kui varandust ei ole.“ Ja juba sülitas pihku, et kaevama hakata, kuid siis märkas, et pole labidat kaasas. „Ah, kahju! Noh, — kes teab? — võib olla, vaja ainult mätast tõsta ja ongi käes, tuvikene! Ei ole midagi parata, vähemalt koht tuleb ära märkida, et pärast oleks meeles!“

Ta võttis tormist mahamurtud puuoksa ja viskas selle kalmule, millel küünal põles, ja läks ise teed mööda edesi. Noor tammemets harvenes, vilkus läbi puude aid. „Noh nii! kas ma ei ütelnud,“ mõtles vanaätt: „et see on papi põld? See on ju ta aid! Nüüd pole enam versta maad osmiku juure.“

Hilja tuli ta koju ja kärke ei tahtnud süüa. Ainult Ostapi äratas üles ja küsis, kas čumakid ammu ära sõitsid, ja mässis end siis kasuka sisse. Aga kui see küsis: „Kuhu, vanaätt, kuradid su eile viisid?“ — „Ära küsi,“ ütles ta, tõmmates kasuka tugevamini ümber: „ära küsi, Ostap, lähed viimaks halliks veel!“ Ja norskas nii, et varblased, kes melooni põllule olid kogunud, küll vist hirmu pärast lendu tõusid. Noh, kuidas ta juba magas? Ei või midagi ütelda, kaval oli kurivaim, — anna Jumal talle igavest õnsust! — oskas varjata. Teinekord laulab niisugust laulu, et hammusta huul veriseks.

Teisel päeval, kui vaevalt hakkas hämarduma, vanaätt ajas vammuse selga, sidus vöö vööle, võttis labida kaenlasse, pani mütsi pähe, jõi kannu täie taari, pühkis suu puhtaks ja läks otse papi juurviljaaia poole. Möödus aid ja noor tammemets. Puude vahelt lookles rada ja viis väljale; nähtavasti seesama. Läks väljale — just punktipeält eilne koht: sääl on tuvide maja; aga reht ei ole näha. „Ei, see ei ole see koht. See peab kaugemal olema; on

tarvis rehe poole minna!“ Pööris tagasi, läks teist teed mööda — rehi hakkab paistma, aga tuvide maja pole näha! Läks tuvidemajale ligemale — rehi kadus ära! Väljal hakkas vihma sabis-tama. Jooksis uuesti rehe juure — tuvidemaja kadus; läks tuvidemaja juure — kadus rehi.

Kiskudes jalast uued saapad, mis ta rätiku sisse mässis, et vihm märjaks ei teeks, jooksis ta rutemini paani käskjalast. Ronis läbimärjana osmikusse, mässis end kasukasse ja hakkas midagi läbi hammaste pomisema ja kuradit niisuguste sõnadega siunama, milliseid ma veel ei olnud kuulnud. Tõesti, oleks see päeval juhtunud, ma oleksin punastanud.

Teisel päeval ärkan, näen: juba vanaätt käib melooniaias ja katab arbuuse lehtedega. Lõunalaua taga hakkas vanamees rääkima ja hirmutas nooremat venda, et vahetab selle arbuusi asemel kana vastu ära; aga pärast sööki tegi puust vile ja hakkas sellel mängima. Meile andis häid meloone süüa. Ta ise nimetas neid türgi kõrvitsateks, ja olid ka õige hääd.

Õhtul läks vanaätt labidaga kaevama uut peenart hiliste kõrvitsate jaoks.

Läks mööda nõiutud kohast, ei kannatanud, kiristas läbi hammaste: „Neetud koht!“, läks keskpaika, kus üleile tantsu pooleli pidi jätma, ja lõi labidaga maa sisse. Näe — ongi jälle samal väljal: ühel pool tuvidemaja, teisel pool — rehi. „Noh see on hääd, et labida kaasa võtsin. Siin ta ka on! ja näe kus kalm seisab! ja tormist murtud oks! ja ka küünal põleb! Pole enam eksimist!“

Ta jooksis ligemale, tõstes labida kõrgemale, just kui tahaks tabada metskulti, kes tulnud kõrvitsaaida, kuni seisatas viimaks kalmu ees. Küünal kustus: kalmul seisis kivi, rohuga üle kasvanud. „Selle kivi peab üles tõstma!“ mõtles vanaätt, ja hakkas teda igast küljest kaevama.

Suur oli see neetud kivi! Aga ometi, jalgadega kõvasti vastu maad toetades tiris — ta selle välja „Uhh!“ veeris see orgu. „Sinna on sul vaja! nüüd läheb asi hõlpsamini.“

Nüüd vanaätt peatus, võttis sarve,

raputas peo pääle tubakat ja tahtis nina juure tõsta, kui korraga pääkohal keegi aevastas nii kõvasti „atsihh!“, et puud kõikusid ja vanaätile tubakat näkku kargas. „Pööra vähemalt kõrvale, kui aevastada tahad!“ ütles vanaätt, silmi hõõrudes. Vaatas ümber — kedagi ei ole. „Tubakat ei armasta kurat nähtavasti!“ jatkas ta, pistis sarve taskusse ja haaris suure labida. „Loll on teine, niisugust tubakat pole nuusutanud isegi ta isa ega vanaisa!“ Hakkas kaevama — maa oli pehme, labidas käis kergesti. Juba midagi kõlises. Mulda ära loopides nägi ta katla.

„Ahaa, tuvikene, siin sa oled“ kisedas vanaätt, labidat talle alla pistes.

„Ahaa, tuvikene, siin sa oled!“ siutsus linnupää katelt nokkides.

Vanaisa taganes ja lasi labida käest langeda.

„Ahaa, tuvikene, siin sa oled!“ määgis oina pää puu ladvas.

„Ahaa, tuvikene, siin sa oled!“ möirgas karu, nina puu tagant välja pistes.

Värin jooksis vanaätile üle keha.

„Siin on ju hirmus sõnagi lausuda!“ pomises ta oma ette.

„Siin on hirmus sõnagi lausuda!“ siutsus linnu nokk.

„Hirmus sõna lausuda!“ määgis oina pää.

„Sõnagi lausuda“, möirgas karu.

„Hm...“ ütles vanaätt ja ise ehmatas.

„Hm!“ sirtsus lind.

„Hm!“ määgis oinas.

„Hm!“ möirgas karu.

Hirmuga pööris vanaätt ümber, sa Jumal, milline öö! ei tähti ega kuud; ümberringi augud; jalge ees põhjatu sügav kallak; pää kohal ripub mägi ja ähvardab pääle kukkuda! Ja näeb vanaätt, et selle tagant pilgutab talle mingisugune koletis vastu: huu! nina kui haisev tõhunahk; kumbagi sõõrmesse võib valada pange vett! mokad kui kaks pakku! punased silmad välja kukkumas ja keele on välja ajanud ning hirmutab! „Tont temaga“ ütles vanaätt ja viskas katla minema. „Siin on su varandus! Säärane raibe!“ Ja juba tahtis jooksmata panna, kui korraga märkas, et kõik oli nagu enne. „Paha vaim vaid hirmutab!“

Asub jälle katla kallale — aga ei, raske on! Mis teha? Siia ei või ju jätta! Ja kõike jõudu kokku võttes haaris mõlema käega kinni: „Noh, korraga! veel, veel!“ ja välja tiris. „Uhh, nüüd võib tubakat nuusutada!“

Võttis sarve välja. Enne aga, kui hakkas peo päale puistama, vaatas, kas kedagi ligidal ei ole. Näib, et ei ole kedagi; kuid siis paistab talle, nagu ähiks ja puhiks puukänd, ilmuvad punased silmad, sõõrmed on tuult täis, nina tõmbub viltu ja hakkab juba aevastama. „Ei, ma ei nuusuta tubakat!“ mõtles vanaätt, sarve peites: „saatan sülgab uuesti silmad täis!“ Kahmas ruttu ja pani jooksu, et hing armas: ainult kuuleb, kuidas keegi seljataga vitstega vihub mööda jalgu. . . „Ai! ai! ai!“ karjub vanaisa, ikka jalgadele valu andes ja alles papi aia juures julges veidi hinge tõmmata.

„Kuhu vanaätt läks?“ mõtlesime meie, kui olime umbes kolm tundi juba oodanud.

Ema tuli juba ammu talust — ja tõi potitäie sooje kärke. Ei ole vanaätti, ega ei ole! Hakkasime jälle üksi õhtust sööma. Päale õhtusööki pesi ema poti puhtaks ja otsis silmadega kohta, kuhu pesuvett valada, sest ümberringi igas kohas olid peenrad: ja näeb, tünder tuleb otse tema poole. Oli juba üsna pime. Vist keegi külapoistest oli end sinna taha peitnud ja lükkas ise tündrit edesi. „Siia võib ju pesuvee valada!“ ütles ema ja valas tulise pesuvee tündrisse.

„Ai!“ karjus jäme hääl. Vaatame — vanaätt. Noh, kes teda teab! Jumala eest, arvasime, et tünder ronib! Tean, et see on patt, kuid tõesti naljakas oli

vaadata, kui vanaätti hall pää värises pesuveest ja juustes rippusid arbuusi ja kõrvitsa tükid.

„Kuradi vanamoor!“ ütles vanaätt, pääd haganatega puhtaks pühkides: näe, kuidas ära reostas! just kui siga enne jõule! Noh, poisid, nüüd saate sarvesaia! Käite varsti kullatud vammustes. Vaadake, vaadake ometi siia, mis mina teile tõi!“ ütles vanaätt ja tegi katla lahti.

Mis te mõtlete, mis säääl oli? Muidugi arvate, et vähemalt kuld ikka? Aga sedap' see on, et ei olnud kuld, vaid: prügi, sõnnik. . . häbi ütelda, mis asi. Vanaätt sülitas, virutas katla minema ja pesi veel käed selle pääle puhtaks.

Sest ajast vannutas vanaätt ka meid, et me kuradi tempe ei usuks. „Ja ärge mõtelge!“ kõneles ta meile sageli: „kõik, mis ütleb Jeesuse Kristuse vaenlane, puha valetab, koerapoeg! Kopika eest ei räägi tõtt!“ Ja kui kuuleb, et ligidal, on rahutu. „Lapsed, lööge rist ette!“ karjub kohe meile: „nii talle! nii! hästi!“ ja hakkab ise riste ette laduma. Aga sellele neetud kohale, kus ta tantsu pooleli pidi jätma, tõmbas aia ümber ja käskis kõik prügi ja sõnniku sinna loopida. Vaata nüüd, kuidas paha vaim ajab inimesele prügi silma! Tean seda maad hästi: pärast võtsid kasakad isa käest selle kõrvitsa- ja arbuusipõlluks. Maa on aus ja vilja kannab hästi, kuid nõiutud kohal pole kunagi midagi hääd kasvanud. Külvatakse sinna nagu muja-legi, aga kasvab midagi niisugust, mida ära ei tunne: arbuus — aga ei ole arbuus, kõrvits — aga ei ole ka kõrvits, kurk — aga ei ole kurk. . . tont teab, mis asi!

Vincent van Gogh.

M. L.

Vincent van Gogh oli sünnilt hollandlane. Ta kasvis üles Brabanti nõmmel, liivaluidete ja raba vahel. Kehv

Kui van Gogh kahekümne kaheksa aastasena hakkab maalima, on tal seljatta juhtumusrikas elu. Kodupaik oli

V. van Gogh

Autoportree

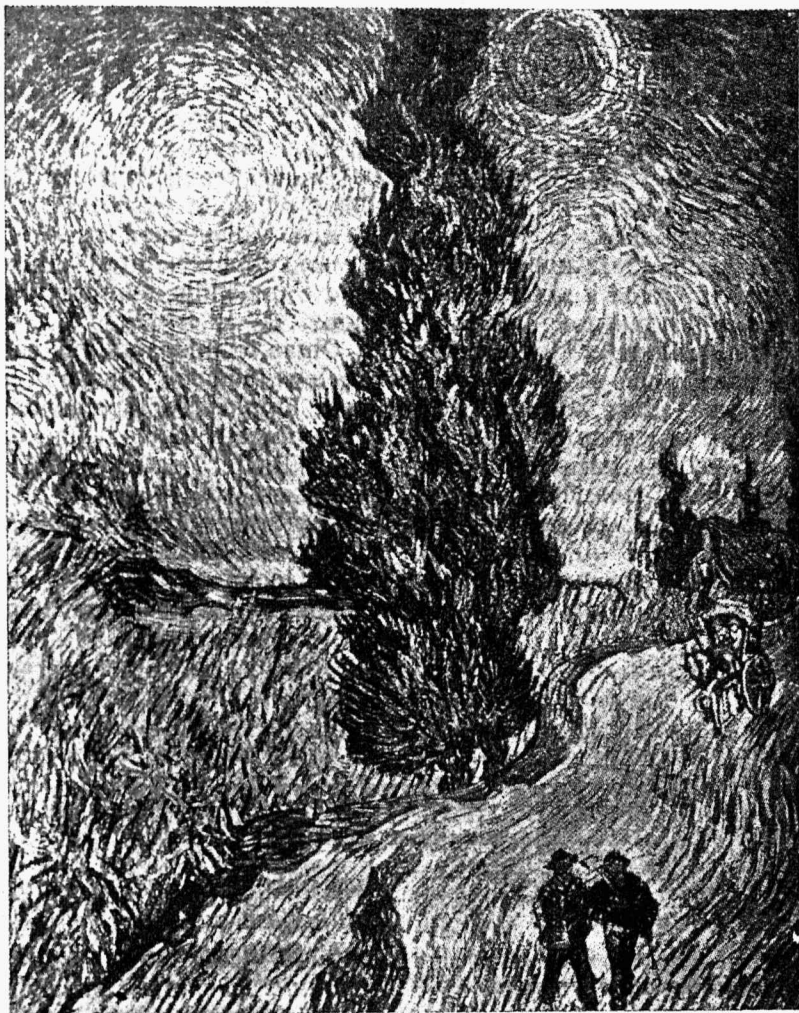
ja vaene oli ümbrus, kehv oli Vincenti kodugi. Ta isa oli külapreester ja terved põlved esivanemaid olid olnud vaimulikud. Van Gogh sündis aastal 1853 ja suri 1890. Üheksa aastat omast elust kulutas ta kunstile elamiseks ja selle üheksa aasta kestes lõi enam ja väärtuslikumat kui mõni teine terve eluaja jooksul.

jätanud temasse sügava armastuse looduse vastu. Kodust lahkus ta aga pea ja oli noormehena ametis Londoni, Haagi ja Pariisi kunstikaupluses. Varsti lahkus sellelt ametialalt ja oli Inglismaal kuski maakoolis õpetajana tegev. Siit tuli ta Amsterdami usuteadust õppima, sai Brüsselis preestriks ja asus söekaevurite sekka kuulutama jumalasõna. Võiks

arvata, et ta heitlev hing nüüd leiab rahu. Söekaevurid aga tahtsid midagi muud kui jumalasõna. Neile oli vaja leiba, sõnad ei rahuldanud neid ja nad vilistasid jutlustava van Goghi välja.

Van Gogh siit peale pööris oma elu

ennenägematu värvirõõm. Nagu aimates rutulist lõppu, maalib ja töötab ta väsimatult, elades lihtsete inimeste seas lihtset ja vaest elu. Tema kunstist ei saadud aru ja kunstnik oli rõõmus sellestki, kui võis oma pilte kinkida neile

V. van Gogh

Maastik

järsult teisale, ta jättis preestriameti ja hakkas maalima.

Esiteks ta õppis oma sugulase Mauve'i juures, pärast läks Pariisi ja tutvus siin impressionistidega. Aastal 1888 lahkus ta Pariisist ja sõidab ära sooja lõunasse, õitsvasse heledasse Arles'i. Kui enne van Gogh oli maalinud tumeda-toonilisi pilte, siis siin puhkeb temas

vähestele inimestele, kelledele need tegid rõõmu. Ta maalib kõike: lõunapäikeses säravaid Provansimaastikke, enda ja tuttavate portreid, lilli, kõige lihtsamaid ja tühisemaid asju, olgu need raamatud, vanad saapad või heeringas taldrikul. „Vaja töötada ruttu, ruttu, sest kiiresti kaob elu“, kirjutab ta oma ainsale lähedasele inimesele, vennale Theole.

Kui vaadelda van Goghi pilte, siis üllatavad need omapärasusega ja ainulaadilisusega. Ta ise kirjutab ühes kirjas maalijast Delacroix'st*), et „see on maalides nagu lõvi, kes purustab saaki“. Veel enam on need sõnad kohased maaliva van Groghi enda kohta. Ta nagu ei maaligi sõrmedega ja pintsliga, vaid otse kui paljastatud närvidega, vihmana langevad lõuendile ta pintslilöökide punktid ja kommad, järsud ja iseloomulikud tõmbed.

Kogu loodus, kõik asjad ta piltidel elavad oma enda elu, tulekeeltena tõusevad puud kohe päikest, põõsastikud roomavad mööda mäekülgi, laiad põllud ja värvisäralised väljad laiutuvad mööda maad, inimesed töötavad keset loodust.

Loodust maalides ta kunagi ei olnud orjalikult looduse kütkes, ta katsus maalides mõista maalitava asja olemuse. Kui ta maalis oma sõbra Gauguin'i**) portreed, kirjutas ta vennale: „Ma tahan maalida oma sõbra, kunstniku portree, kes näeb suuri unenägusid, kes töötab, nagu laulab ööbik, sest see on tema loomus. See mees on blond. Ma tahan maalida pilti kogu oma imetluse, kogu oma armastuse, mida tunnen ta vastu.

Alguses maalin ta nõnda loomutruult, kui see iganes võimalik.

Sellega pilt aga ei ole kaugeltki valmis. Edesi muudan ta juuste blondi värvi, liialdan kollaseks, jõuan oranžtoonini, kroomkollaseni, heledani sidrunivärvini.

Pää taha maalin labase seina asemele lõpmatuse, rikkamast ja tugevamast sinisest, mis mul olemas. Ja nõnda tuleb särav pää sinisele tagapõhjale, mõjudes müstiselt nagu täht sügavas taeva laotuses.

Samuti teen põllumehega, kes väljal töötab viljalõikuse palavikus keset lõunapäikest. Sellest need oranžid helgid, mis säravad kuumendatud rauana, sellest need vana kulla toonid varjulistes paikades...“

Omas loomispalavikus see viskleb ja rabelev töömees läks samm-sammult vastu lõpule. Ta lõpetas omad päevad vaimuhaigete majas, kus ta heledatel silmapilkudel alatasa veel oli loojana tegevuses.

Lepituseks järelopõlvedele oma varase surma eest jättis ta oma suure ja sügava loomingu tagajärgedena suure väärtusliku teoste hulga kõigile ilumeeliste le päranduseks.

Paani sügisviulilt.

Meinhard Aleksa.

*Ei enam pikne halbu lapsi kargi,
ka'i sõida pilvil välgu tulisaan.
Ja närtsuräbalaid kui üle maa
tuul piitsuteleb halle pilvi märgi.*

*Taas vahetet on rõivad: surisärgi
kuld kollase on ajand selga laas.
Käib, istub nukralt metsan kannul paan
ja punub lehekullast suvel hauapärgi.*

*Läind peremees, ei ammu keegi vala
aolampi õli, sest ta'i enam pala;
ja närtsind õhtutaevan tulilill.*

*On sügis jahekivi vette heitnud
ja väljad kolletand ning paljaks niitnud,
kuu kurba viisi mängib tuulepill.*

*) l. delakruua.

**) l. gogään.

Alon Bementi järele M. N.

Sukelduslaevad U-16 ja U-21 olid juba kogu hommikupoole pikkamisi ristelnud heledas päevapaistes Põhja-Atlandil. Veekindlalt suletavad augud olid avatud ja meeskond oli roninud üles tekile, sääl vabaduses suitsetades ja nalja heites. Selge ja mahe ilm, puhas tuuleõhk — see oli kõik midagi hoopis muud, kui see läpastav-raske õhk ja igavene hämarus, kust mehed hiljuti olid tõusnud.

Kolmandik tundi oli kestnud see mõnus puhkeaeg ja puhta õhu ahmimine. Alt köögist levis just valmis-saava lõunasöögi meelitatav lõhn, kui kell 12,10 U-21 märkidega teatas vaenlase laeva nähtavale ilmumisest. Sellest võis seletada läänepoolselt taevarannalt esialgu vaid nõrga suitsujoa, kuid sellest hoolimata algas kohe igal pool kiire segimine. Mehed hüppasid tekilt alla, sulgaugud pandi kinni, masinad lakkasid mürtsumast, ja mõlemad laevad lamasid vagusasti paigal, ookeani vaikselt õõtsutades, tukkuvate metsaliste kombel, uurides taevarannalt tihe-nevad ja suurenevad suitsujuga.

Kummagi laeva juhtimistornis vah- tist ohvitser seda vägeva merikiikri- ga. Paha aimamata lähenes laev pikkamisi, sõites ilmselt idapoolses sihis oma varitsejaist mööda. Selle üle selgusele saanud, panid varitsevad laevad jälle masinad käima ja hakkasid aeglaselt tulijale vastu libisema, et talle tee kinni panna. Paarikümne minuti pärast teatas U-21, et pinnal püsimine ei ole enam mitte päris kindel. Pikkamisi surusid mõlemad merikoletised oma koonud lainetesse ja vajusid nii sügavale, et ainult paar-kolm jalga nende nikkel-kestaga periskoopidest üle veepinna paistis.

Vee alt hakkas tähistaja oma tähele-panekuid jätkama, kuid see ei olnudki enam nii hõlpus kui varem, sest viimse

pooltunni kestel oli tuul paisunud väge- vaks ja lained käisid kõrgelt. U-laev hakkas raskesti õõtsuma, nagu kõik sukelduslaevad pinnavees; ja ehk küll periskoobi vaateala on suurem, kui hariliku merikiikri oma, on tal see siiski väga vaearikas töö leida kaugel laeva mere tugeva tormamise aegu. Veel vaevasemaks kujunes vaatlemine, kui lained hakkasid käima risti vaatleva ja vaadeldava laeva vahel, nii et vaateala püsis vaba vaid kaheksa sekundit kor- ralt ja veest varjatuna kolm korda kauemini. Periskoop tõsteti nii kõrgele, kui see andis, kuid polnud sellestki palju abi, sest mida kõrgemal läats asus, seda tugevamini ta ühest teise õõtsus.

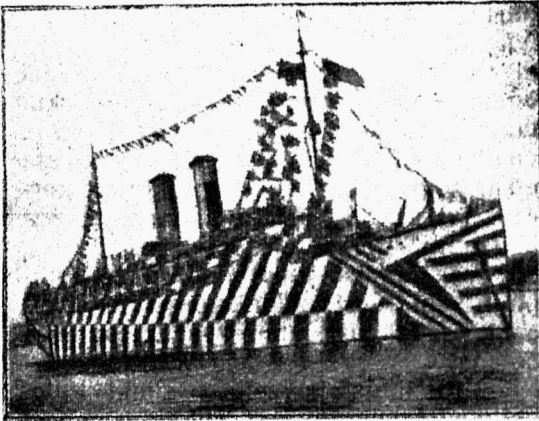
U-16 tähistaja sellest siiski kuigi palju ei hoolinud, sest sukelduslaevast ei või parimalgi korral päris hästi näha. Ta jätkas eksitamata oma vaat- lusi, kuna ta näoilme aegajalt oli üle- määraselt pinevile kistud. Kuid mõne minuti pärast muutus see pinevus lausa rahutuseks, ja kutsudes kiiresti laeva- pääliku enda juure, hakkas ta talle se- letama, et veepinnalt vaadates oli võõra laeva suund olnud otse idasse, kuid nüüd periskoobiga uurides ta näitas minevat hoopis põhja sihis.

Päälik läks omakorda peegelduslaua ääre. Ta oli ennemgi näinud valevormi värvitud laevu ja naernud nende asjata püüdumiste üle, kui nad valvakas-halliks võõbatuna otsegu mingisugused sõja- laevad oma varitsejat püüdsid petta. Ent see laev ei katsunudki teha end nägematuks, või uskuma panna, et ta on mingi kohutav soomuslaev. Hoopis vastupidi! Selleasemel, et ta oleks püüdnud end salastada, katsus ta ilm- selt olla nii silmatorkav kui iganes võis. Selle küljed näisid maalitud ole- vat mustavöödiliseks ja vöötide vahele oli määratud ebareeglipäraselt nii kire-

vaid valgeid ja siniseid värvilaike, et nad päikesepaistes silmadele päris valu tegid. Sellases kujus võis laeva palju hõlpsamini eraldada, kui hoopis ilma maalimata.

Kapten kortsutas pahaselt otsaesist.

„Püh, see pole mingi eksitusmaal — see on lihtsalt ameeriklaste reklaam! Kas need inglise lontrused arvavad kedagi sellega petta võivat?“ Ja tähistajalegi viskas ta pahaselt: „Ja teie ka samasugune tolvan, oskamatu, nagu mõni sülekoer!“

Siis pööris ta jälle peegeldusplaati vaatlema. Nüüd näitas laev veelgi otsemini olevat põhja poole sihitud kui tähistaja oli teatanud.

„Nojah, tõepoolest tõlplane!“ naeris ta; „te kahtlete isegi siis, kui olete otse õigeil jälil.“ Siis jätkas ta kindlamalt: „Kuid te peate olema hoolsam, sest ilmselt olid teie esimesed tähelepanekud väärad.“ Ta vaatas uuesti plaadile. „Vaadake, U-21 on terasem; see määrab suuna otse põhja poole.“ Ja veel midagi urisedes läks ta keulapoolle vaatama, kas torpedod on laskevalmis.

Tähistaja meel polnud põrmugi rahulik, kui ta jälle asus oma vaatluslaua ääre, ega selgunud ta ilme, kui uuesti sihtis mereseljale. Vaenlase laev näis sõitvat veelgi otsemas sihis põhja poole, kui varemini.

„Mis põrgu aru see ometi on? Kas ta mitte vähehaaval suures kaares põhja poole ei tüüri? Aga see pole tõenäoline!“ pomises ta endamisi ja

hakkas otsima U-21 periskoopi mereseljalt. Ta jõudis just silmata sellest vilksu läänes poole kilomeetri kaugusel; siis kadus see ta silmist mere hõlma. See oli ilmselt lõpetanud oma vaatlemise, sest võõras laev oli juba üsna ta lähedal.

U-16 tähistaja võis nüüd selgesti näha, et tulija oli suur kaubalaev, täis idaväerinnale viidavat sõjaväge. Selle uputamine oleks suur teene isamaale ja tooks suurt au oma sooritajale; aga et U-21 päälikul oli kõrgem ametaste, oli ta õigustatud esimeseks tormama, ja U-16 tuleks abiks alles siis, kui seda vajatakse.

Suur vaenlase laev tuli ikka lähemale; ta teadis, et selle komandosillalt terased silmad vahtisid, kas merepinnal kahtlasi periskoope näha on, ja et kindlam on oma vaatetoru kokku tõmmata. Ta kutsus pääliku jälle sinna, ja ühes tegid nad viimsed vaatlused, enne kui vajusid vee alla, et läänest läheneval hiiglasel tee katkestada.

Kui mustavad vood üle periskoobi kokku löid, jäi U-16 hoopis pimedaks ja tähistaja oli oma töö lõpuni teinud. Tema asemel hankis ülailmast teateid noor madrus, kes küürutas keulapoolle asuvas väikeses putkas, telefonitorud pääpandlaga kõrvadele kinnitatud. Äge pinnalähedane kiikumine oli muutunud kergeks hõljumiseks, mis oleks võinud seesolijaid hellasti unele uinutada, kui mitte masinad kogu aja poleks täie jõuga töötanud.

Ei aidanud muu kui kuulata ja oodata. Igamees oli oma kohal, masinatöölised päras ja torpedomeeskond keulas. Torpedod olid kiiskavas rennis, valmis torudesse lükkamiseks. U-16 väljasõidul Bremeni sadamast oli olnud tal neliteist seesugust surmasüstikut põhjaõõnsuses varjul, kuid nüüd oli tal neist järel vaid kuus. Et igaüks neist maksis 40,000 kuldmarka¹⁾, oli admiraliteet hoiatanud, et ühtki neist asjatult ei raisataks.

Päälük oli määranud otse edasisõitmiseks kaheksateist minutit ja siis seistades kuulatama jääda U-21 torpedolaskmist. Kui lõhkemist ei peaks kuul-

¹⁾ s. o. 20,000 kuldrubla.

duma, pidid nad pinnale tõusma ja oma-pääd tormamist jätkama. Kaubalaev oli küll hõlpsasti tabatav saak U-21-le; aga kui selle torpedo milgi arusaamatul põhjusel märki ei tabaks, olid U-16 mehed kindlad parema õnne pääle.

Sekundite venides tõusis meelte kihk; aeg tundus liikuvat teosammul, silmapilgud venisid aastaiks. See kaheksateist minutit pidi küll juba lõpul olema — ei, kõigest kümme minutit oli möödas! Pinevus läks juba kiusavaks; mehed hakkasid isekeskis madalal häälel soostama, kuid vaikisid vihase komandosõna pääle. Kolm minutit oli veel järel — nüüd ainult kaks — ja viimati üksainus. Silmapilk oli käes!

Kõik hoidsid hinge tagasi ja ootasid, pääd kumaras, U-21 torpedo kumedit pauku. Ent seda ei kuuldunudki! Miski oli korrast ära — kas ta masinad käisid vähemalt korralikult? Kuulaja teatas, et käivad ja lisa juure, et vennaslaev oli kas pinnal või üsna selle lähedal. Möödus kaks minutit. Suur laev mürtsus juba nii lähedal, et selle kohin seganes U-laeva puksutusega. Nad pidid jalamaid pinnale tõusma ja saagi kallale kargama, muidu pääseb ta käest minema. Kapten andis käsu U-16 tõstis keula ülespidi, kuid sel silmapilgul kuuldus läbi vee saagiv ja sisisev prahvatus, mis naelutas igamehe liikumatult oma kohale. Selle segaduse aegu tõusis periskoop üle vee-pinna.

„Kaubalaev on joosnud U-21 pääle ja lõiganud selle keskelt pooleks!“ pääsis tähistaja huulilt tagasihoidud hüüatus. „Ja nüüd on ta peaaegu juba meie kohal!“

Kuuldus hädaline komando ja U-laev sukeldas stügvikku — sukeldas hinge-hädas, ja aeg ja igavik tundus liikumata seisvat põgenejate ümber. Suure laeva mürtsumine kuuldus üsna nende pääkohal, ja selle kohisema tõugatud veed ähvardasid neid pihuks purustada. Määratusuured põtkuritiivad peksid mürisedes merd kui tuhat äikest. Peitu pagenud laeva iga liide ja lauakord naksus ja vabises kohutavalt, ja meeskond tundis end otse haigena kõigest mürinast ja rappumisest. U-16 vajus küllakile, pöördus peaaegu kummuli,

kuid ajas end jälle õieti, kui vaenlase laev oli üle sõitnud ja oma teed läinud.

Umbes poole tunni pärast hiivis U-16 jälle pinnale ja silmitses ringi. Kaugel idakaarel paistis peen suitsujoon, kuid U-21-st ei paistnud enam jälgegi.

* * *

Päälük kutsus tähistaja oma väikesesse putkasse, mis oli ühtlasi ta töötuba ja magadisruum. Ta senine sirge ja iseteadlik rüht kadus kohe, kui ta ukse oli sulgenud ja valust viltukistud näo allohvitseri poole pööris.

„U-21 on läinud ja selle tubli meeskond hukkunud.“ Ta vaikis, kuid lausus silmapilgu pärast: „Kas võite kuidagi viisi seletada seda õnnetust?“

Tähistaja kõhkles, lausudes siis madalal häälel, nagu kardaks teha nii rasket mõõndust¹⁾: „Kapten, kõik meie tähelepanekud ja väljaarvamised olid väärad juba algusest pääle; otsekohe öelda, me eksisime vaenlase laeva sõidusuunas.“

„Seda küll, see on liigagi ilmne“, kõneles kapten kärsitult vahele; „kuid siis eksis ka U-21 päälük, kes oli kogu meie veealuse laevastiku terasem pää. Aga kuidas — mil viisil? Me kõik olime eksituses, kõik tegime sama vea; kuid millest siis Jumala pärast tuli ometi see eksitus?“

Jälle kõhkles tähistaja: „Selle tegi laeva eksitusmaal. Need neetud kirevad vöödid! Selle reklaam-kuju oli süüdlane meie õnnetuses!“

„Kuidas see võib võimalik olla?“ pahasand kapten. „Või arvate, et inglased ei püüdnudki varjata oma laeva meie silmade eest?“

„Ei, ümberpöörduvalt, nad tahtsid, et me tingimata selle näeksime, kuid valesti näeksime. Mitte asjata ei olnud nad maalinud oma küna vöödiliseks sebraks. Need mõtteta viirud olid tõmmatud sinna eri otstarbel, ja nende otstarve oli meie petmine.“

Siis võttis ta päälüku laualt tüki paberit ja tõmbas sellele jooni, kuna kapten uudishimulikult jälgis ta käte kärmeid liigutusi. Silmapilgu pärast

1) mõõndama — järele andma, nõusolekut avaldama.

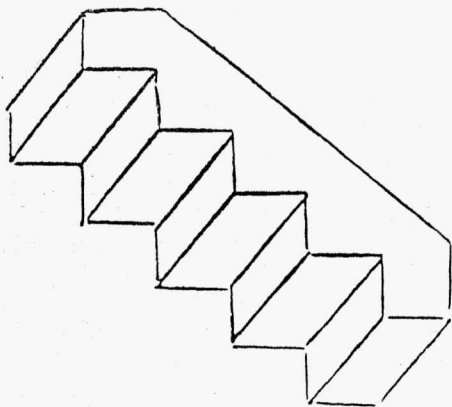
oli paberil näha trepikujuline joonistus.

„Vaadake seda nüüd teraselt ja öelge mulle, mida te näete.“

„Mingisugune trepp,“ vastas ohvitser.

„Kas see on püsti või kummuli?“

„Püsti,“ kuuldus mehe vastus. „Ah, oodake üks silmapilk — ei, see on kummuli.“ Veel pikemalt joonistust silmit-

Kuida pidi seisab trepp?

sedes lausus kapten: „Aga see on tõesti väga iseäralik! Esmalt näen selle ühtviisi ja siis kohe hoopis teistviisi; ta ei asetu mu silmis kunagi püsivalt ühte asendisse.“

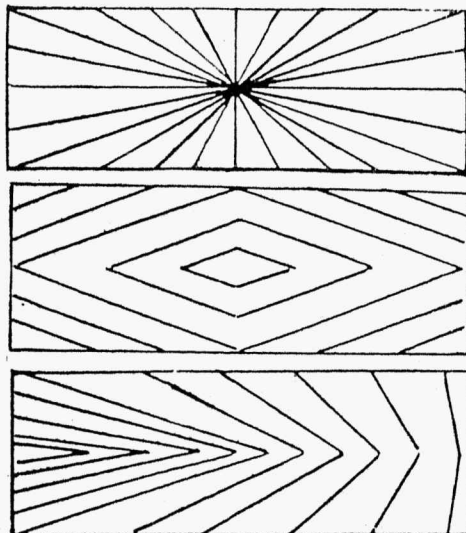
„Just nii,“ lausus tähistaja. „Just seesugust silmapettust see uus maalimisviis püüabki kätte saada. See kutsumakse eksitavaks perspektiiviks. Aga vahest mäletate, et kui säärasest asjast meie admiraliteedile kõnelesin, naerdi säääl hullupööra mu ‚rumaluse‘ üle, nagu seda nimetati. Nüüd näete, millise eduga need tõlbid inglased seda oma kasuks tarvitavad!“ Viimaste sõnade juures värises kõneleja hääl kibedusest.

„Noh, hää küll, kui nad juba kord seesugust viisi tarvitavad,“ kõneles päälük kergesti, „siis peame seda vahekaugust määramise väljaarvamistes arvesse võtma, ja see on ju hõlpus.“

„See olekski hõlpus, kapten, kui mitte võimalik ei oleks sellase eksitusmaali jooni ja triipe kuni lõpmatuseni vaheldada, nagu kohe saate näha,“ sõnas tähistaja, ning seda öeldes tõmbas jälle nobedasti jooni paberile. Vaadake näit. neid kolme püstkülikut,

mis on täitsa ühesugused ja -suurused. Vaadake, mis sünnib. Kui jooned keskele kokku jooksevad, näib nelinurk keskelt avaramaks paisuvat. Ühtuvad nad aga külgedel, näib nagu oleks keskoht peenemaks tõmbunud. Ja lõppeks kolmandal joonistusel näivad mõlemad otsad erisuurused.“

Päälük uuris teraselt joonistusi, kuna

Kolm ühesuurust püstkülikut, mis paistavad erikujulistena.

tähistaja edesi kõneles: „Kunagi te ei näe kaht laeva ühtviisi maalituna, isegi sama laeva mõlemaid külgi mitte ühesugusena. Võib küll märgata, millal niisugune jutliseks maalitud laev on endisest suunast kõrvale kaldunud, kuid ükski surelik ei suuda kõrvalekaldumist täpselt määrata. Ja selles see hädaoht peitubki.“

Järgmisel ööl kella 1 aegu usaldasid nad tõusta mustast meresügavusest, kus seniajani olid peidus olnud, sama musta öö hõlma. Säääl mereseljal ootasid nad teadet Naueni raadiojaamast, kust iga ööse saadeti neile teateid vennaslaevade võitudest või hukatusest ja hoiatati varitsevate hädaohtude eest. Siis saatsid nad ka omalt poolt teateid, kui vaenlase laevad nii kaugel olid, et ei ulatanud neid õhust kinni pütüdma.

Säääl nad ootasid mustas öös mustal mereseljal. Ja kui need kauged lained

viimaks nende antenni tabasid, kand-
sid nad nende kõrvu järgmise põrutava
teate:

„Keiserlik U-laev 47 uputatud selle
pääletungimisel suurele prahilaevale
Portugali rannikul. Vaenlase laeva
külgedele oli maalitud silmatorkavaid
valge-, sini- ja mustavärvilisi triipe.
Seepärast hoiatatakse kõiki U-laevade
päälikuid esialgu sel kombel maalitud

laevadele kallaletungimast, kuni vasta-
vad määrused antakse.“

U-1b-nda kapten seisis hulga aega
sügavais mõtteis, enne kui saatis omalt
poolt järgmise vastutervituse:

Keiserliku U-laeva 21-se uputas
täna kell pool 2 päeval valge-, sini- ja
mustatriibuliseks maalitud vaenlase
prahilaev.“

Soome keelest M. Nurmik.

21. Skorbuut ja „surmaveski“.

leme näinud, kui kan-
gelaslikult Varangi
maja mehed võitlesid
mitmesuguste nii vä-
liste kui sisemiste
vaenlaste vastu, et pü-
sima jääda karedas
võitluses oma olemas-
olu eest, kuid pikk
talvine pimedus, ühe-
külgne toit, käre klii-
ma ja igavus asandasid üheskoos teed naba-
maade koledusele, skorbuudile, mis ühel päe-
val surma käskjalana hiilis nende majja ohv-
rit nõudma. See ilmus nende keskele salaja,
nägematuna, kuid ta mõju sai pea nähtavaks,
ja nad alguses olid üsna nõutud, sest neil pol-
nud parajaid sõjariistu käepärast, et teda mi-
nema ajada. Oleks nad saanud üheainsa holla-
ndi kuldraha eest osta haljast toitu või kar-
tuleid, oleks see kauaks nende keskelt taga-
nenud.

Skorbuut on haigus, mida kõik Jäämere
laevamehed ja uurimismatkajad hästi tunne-
vad ja kohkuvad, kui see nende hulka ilmub,
sest enamasti võtab ta ohvrit hinge; ajajook-
sul on ta nii mõnegi reisiseltskonna sootuks
hävitanud.

Mõni päev pärast seda õhtut, mil Bukke
nii lootusrikkalt oli kõnelnud Norrassa tagasi-
jõudmises, tulid temas nähtavale selle kohu-
tava haiguse tundemärgid. Ta jäi uniseks ja
loiuks, liikumine sündis vastu tahtmist, ta
oleks maganud kogu ööpäeva, pale läks tuh-
jas-halliks, kahvatuks ja liikmeis tundus valu.
Päevpäevalt läks ta seisukord ikka halve-
maks, söögiisu kadus, igemed tursusid, nii et

süüa ei võinud, ja ninast jooksis verd, ega
tahtnud seda kuidagi pidama saada. Ta seltsi-
mehed tundsid seda haigust ja hakkasid tar-
vitama neid parandusvahendeid, mida sel pu-
hul harilikult tarvitati. Esmalt märkas seda
Vassili, kes Sahaliinil vangide seas seda palju
oli näinud ja siis tundsid selle teisedki. Nad
kõik teadsid, et liikumine ja uinuvate elujõu-
dude äratamine oli parim vastupanuvahend.
Seepärast hakkasid nad haiget liikumisele sun-
dima. Lauri ja Uula võtsid esmalt ta kälest
kinni, tõstsid voodist ja viisid välja. Bukke
võis sääl hangedes puhmida ja nende vahel
jooosta, kuid see oli talutajailegi suur tege-
mine. Siis Uula tõi jämeda teiba, vana purje-
puu, mis mererannalt oli leitud, ja nad kinni-
tasid Bukke käed rihmadega selle keskele.
Nüüd algas uus jooksmine lumes. Neli meest
haarsid puu mõlemaist otsist kinni ja panid
täie hooga jooksuma üle hangede ja haige pidi
jalgu kiirustama, et püsti jalul püsida.

„Ärge nüüd, kulla seltsimehed... liik-
meil on hirmus valu — ärge piinake...
laske mind majja lebama. — Annan teile oma
ku-kullaosa, kui päästate... ma suren selle
valu kätte.“

„Katsu vastu pidada, veli,“ ütles Lauri,
„me tahame, et terveks saaksid ja mitte ei
sureks. Su kulda me ei himusta.“

„Halastage, muidu tasun teile, kui majja
pääsen. Te kiirstate mind kui paharet hinge,
te piinate mind koledasti. Kas teil on vähegi
inimsüidant?“

„Kulla veli, me soovime sulle ju ainult
hääd, tahame, et sa terveks saaksid. Jookse
aga ilusti puu najal ja ära lohise lund mööda
nagu pödrakelk.“

„Laske mind surnuks, ärge piinake. Sul,
Lauri, on ju veel mõni laeng.“

See vestlus sündis katkeliselt jooksu ajal.

Siis seisatasid nad silmapilguks, et hingedõmata, ja mehed pühkisid higi otsalt. Kohe algas jälle haige „arstimine“.

„Oi, Ingeborg, kui sa teaksid, kuidas ma kannatan, siis vabastaksid minust kuuliga mu vaese hinge. See oleks suurim armastuse töö, mis sa mulle võiksid teha, sest need valud on põrgulikud, ei mina sest enam kunagi parane.“

„Surmaveski.“

Teised arvasid haige sonivat, kui ta oma mõrvoja arvas sääl olevat. See tegi Lauri südame hellaks ja ta otsustas seks korraks lõpetada selle karmi haigevõimlemise. Bukke pääsis oma palavalt igatsetud voodisse ja Lauri läks pimedusest hoolimata metsa jahisaaki otsima, sest ta teadis, et ka värske loomaveri on hää rohi. Kuivalgel sai Lauri kaks kiirunat maha lasta, kelle vere ta ettevaatlikult kaussi nõristas ja haigele jootis. Nelja tunni magamise järele algas jooksmine uuesti. Vahelduseks ronisid nad oru külgeina mööda üles ja kõige järsemast kohast lasid haige umbes kümne meetri kõrguselt kukkuda alla lumehange. Langemise pööritava hoog pani vere Bukke soontes läigatama ja see mõjus virgutavalt. Sellegi tegevuse ajal palus haige härdalt, et ta puhkama lastaks.

„Laske mind uinuda, et pääseksin sest viletsusest,“ lausus ta sageli.

Kuid viienda õhusõidu järele tundis haige eneses juba veidi erksust ja söögiisugi oli tulnud. Väikese puhkuse järele algas jälle jook-

sutamine. Nii elasid nad nädalate kaupa. Keegi ei julgenud ööpäeva kohta magada üle nelja tunni, sest pikk uni tekitas sellaseis oludes skorbuaidi. Kõik püüdsid ajaviiteks midagi teha, et pääseda unisusest ja loidusest. Need, kes ei olnud haiget jooksutamas, tegid käsitööd, töötasid nahku ümber, harutasid oma kasukad lahti ja õmblesid uuesti kinni. Tehti hoopis mõtteta tööd; pääsi oli, et oldi ärkvel mingisuguses tegevuses, mis kinnitas meelt ja hoidis jäsemed liikvel.

Hoopisa ravitsuse mõjul Bukke vähekesse toibus, ja oleks tal olnud veidi taimetoitu, siis oleks ta täiesti võinud paraneda. Kuid nabamaade pika talvepimeduse ajal ei saanud Lauri ühtki põtra lasta, et oleks haigele võinud anda selle kõhukoti sisu — ainsat saadaolevat taimetoitu. Harva sai ta ka muud saaki, pääle jäärebaste, kelle verd püüti haigele joota, kuid sellest hoolimata läks Bukke seisukord äkki halvemaks ja võimlemine kestis endist viisi.

Veel süngemaks läks elu Varangi majas, kui Uula ja Mahtwei ühtaegu haigeks jäid. Juba kaua aega olid nad osutanud haiguse märke. Töö ei edenenu nende käes enamsugugi, vastumeelselt olid nad läinud Bukket jooksutama, silmad olid vajunud sügavale aukudesse ja neisse oli ilmunud kummaline läige. Viimaks nemadki hakkasid ägedasti voodisse tikuma.

Mis nüüd pidi ette võtma? Kas tuli neil kõigil järgemööda voodisse heita ja sinna surra saagiks jääkarudele ja rebastele.

Lauri, Vassili ja Miihkali ei võinud kõiki haiged jooksutada niipalju kui oleks pidanud. Nad ei suutnud rohkem kui ühekaupa, ja sel ajal said teised liig kaua olla liikumata, ja nad ise pidid ju ka veidikese puhkama. Seepärast kaalusid nad murelikult oma seisukorda.

Suurima häda ajal töötavad inimajud imeväärse jõuga, et pääseteed leida. Neis pingutusis võivad mõtete salapärased lõngad sassi minna ja nõdrameelsena jääb inimene sihitult kobama või nüridalt vahtima, kuid sageli vilksatab pääsetee avatuna, või selgub abinõu, millega häda tunduvalt võib pehmen-dada.

Kui Lauri jälle kaalus haigete parandusabinõusid, tuli talle äkki meele laste „karussell.“

Agaga tõepoolest! See oli tore mõte! Nii võime panna kõik haiged ühtaegu jooksuma. Ta ilmutas oma leiduse Vassilile ja Miihkalile ja pea pärast seda hakkasid nad karusselli valmistama.

Samast paigast, Varangi neeme rannalt, kust nad purjepuu olid leidnud, oli Lauri hiljemini leidnud terve, tüvest mahasaetud purjepaadi masti, mille merevool ja tuuled olid kustki Norra rannalt sinna toonud. Mehed olid selle tervelt kannud maja juure. Masti tüvest raius Lauri kirvega tüki, mis püsti maa sisse löödi. Selle otsa aga löödi ümarik rauatükk karusselli völliiks. Mastist raius ta selg-puu ja tegi selle keskkohta völli jaoks augu. Kui selg-puu völli keerlema passitati, oli karussell valmis.

Selle tarvitamine skorbuudi arstimiseks oli väga lihtne. Haiged seoti rihmadega käsipidi selgpool otsade külge ja terved ajasid siis võlli lähedalt seda ringi. Siin tehti siis haigete jooksunobedus mingisuguseks lõbuks; vähem haiged paigutati selgpool otsadele, ja nad jooksid süäl pikkade hüpetega. Varangi maja karusselli, mis järelikult polnud mitte lõbu pärast valmistatud, kutsusid merimehed „skorbuudi veskiks“ või „surmaveskiks“.

Haiged palusid, et neid sinna mitte kinni ei seotaks, kuid Lauri tahtis siiski nii teha, kuidas parema teadis olevat.

Võis olla umbes jõulu aeg — nad ei teadnud midagi enam ei nädala- ega kuupäevist, veel vähem pühadest — kui surma vikatimees esmakordselt külastas Varangi maja.

Kaua põdenud Bukke pääsis oma igatsetud rahusse, sisemine verejooks oli äkki lõpetanud ta elupäevad.

See oli Laurile raske hoop, sest Bukke, hoolimata oma inimlikust nõrkusest, oli olnud ta parim sõber selle järele, kui Vangel oli hukkunud. Nagu sõbrad kunagi, olid nad viimasel ajal usaldanud teineteisele kõik saladused, kõnelnud oma lootustist ja tuleviku-kavalsusist. Bukke surma järele ei olnud ühtki seesugust, kellele oleks võinud palju muust rääkida kui igapäevaseist asjust.

Bukke surm segas suuresti Idasaarte meesühiskonna sisemist elu. Olles terve, oli ta valvanud koduste tööde järele, hoidnud nende väikesi aineladusid ja pidanud majas ja selle ümbruses üldist korda sel ajal, kui Lauri oli kütimas. Nüüd langes see kõik Lauri õlgadele. Ühiskonna sisemine tasakaal oli seega tugevasti kõigutatud. Puuduliku vastustundega venelased ja koltalaplased olid nüüd suure enamusena määramas ühiseid asju.

Lauri, Vassili ja Miikhali mähkisid Bukke korjuse põdranahkadesse ja matsid ta kapten Gröll-kadunukese kõrvale. Haua kaevamine külmanud maasse oli nõudnud palju tööd ega olnud siiski küllalt sügav. Jäärebaste pärast ladusid nad hauale kivikangru, mille päale Lauri hiljemini mõtles püstitada hauasamba.

Uula-Piera ja Mahtwei lamatsid haigetena oma asemeil ega võinud osa võtta Bukke matmisest. Kuid surma-majestest oli mõjunud neisse valdavalt. Uula-Piera teadis ka oma elupäevad pea lõpule jõudvat. Ta ei tahtnud surra valekõrtem põues ja seepärast teiste ära olles harutas ta oma nahkvesti lahti, võttis säält need kakskümmend kuldraha, mis ta kapteni matuste aegu sinna oli õmmelnud ja kandis nad roomates nende ühisesse kullakasti.

Kuu hiljemini tuli Uula-Piera kõrd ja kolm päeva pärast seda kustus ka Mahtwei elu, ehk küll terved nende eest kõigiti püüdsid hoolitseda. Tundrite kuiva õhuga harjunud, ei kannatanud nad Teravmägede talve külma niiskust lõunatuult aegu. Lauri ja venelased matsid nad teiste surnute kõrvale.

„Saab näha, kelle kord nüüd tuleb, sest skorbuut on hakanud niitma Varangi maja

mehi kui kõrsi,“ sõnas Lauri matusetalitustel tultes.

„Sina noor mees, sina vastu pidama; me Miikhaliiga ka vastu pidama. Kui Sahaliinil olime, langema mehi kui heina, kõik skorbuuti jääma, meie ei jääma.“

„Pea loodan jälle päevavalguse saabuvat siia „surmasaarile“, see virgutab, see annab uut elujõudu ja teeb võimalikuks jahisaaki lasta, millest saame värsket toitu. Kui paastukuunaj elame, siis suudame elada ka suveni, ja meid viiakse ära siit kohutavast surmakuulist.“

Varangi maja tundes sellejärele õige õudne ja tühi. Ainult kolm meest istus nüüd rasvalambi või hõoguva kolde ümber oma käsitöid nokitsedes.

Neil süngel aegadel ilmus neile uusi vaenlasi, jääkarusid. Nagu juba eespool mainitud, püüsid need kogu suve ja sügisel siit eemal, vissisti põhjapool kindeljää servil, kus asus palju hülgeld, aga et kindeljää talvel lõuna poole laienes, rändasid karudki ühes jääservaga edesi, mõned jäid pragudele saaki püüdma või saartele suupäraseid metspõtru luurama.

Ühel ööl ärkas Lauri valjust urinast, mis kuuldus läbi une moonaladu poolt. Ta tõusis istukile ja kuulatas teraselt. Polnud muud kuulda kui jäärebase naaksumist. Sellega oli Lauri juba harjunud, see oli nende igapäevane muusika, ta ei kartnud enam isegi nende varastamist, sest Bukke oli kannud varjuks iga rasvatüüri ümber kivimürakaid ja laduhoone ukse kividega hoolikalt kinni toppinud. Rebased ei suutnud nende moonaladusse tungida, kuid seisatasid maitstva liha ja rasva lõhnast ligitõmmatuna laduhoone ümber näljaselt haukuma ja naaksuma. Lauri arvas, et siin jälle samasuguse asjaga on tegemist ja uinus uuesti.

Ent kui siis Vassili läks laduhoonest põdraliha hommikusöögiks tooma, nägi ta, miline julm hävitus säält üle oli käinud. Kivid olid hoone uksest kõrvale veeretatud ja moon oli söödud peaaegu purupuhtaks. Lumi oli ümberringi tallatud päris tallermaaks ja kõikjal oli jääkaru laide tallukate ja suurte kütinte jälgi. Põdralihad ja maitsvad linnukonservid, mida kadunud Bukke nii suure hoollega oli valmistanud, olid söödud ja tüürid laiali pillatud. Suurema osa rasvatüüresse olid karud närinud suuri auke ja nende läbi söönud hangunud rasva. Vaevalt oli Teravmägede jääkarudel kunagi varemini olnud seesugust kaetud lauda kui sel ööl, kus ei puudunud isegi hanekiipsised, kuid Varangi maja elanikud jäid tühja kõhuga.

„Pole enam palju millega lasta. On ainult Lauri. „See oli meie surm, sest kust me nüüd rooga saame?“

„Liha lihast. Karu suimi põdra lihad, me karu lihad. Sina karu maha laskma, kui tulema, seletas Vassili.

„Pole enam palju millega lasta. On ainult veel mõni laeng järel.

„Liha lihast,“ kordasid venelased.

22. Kullahimu ja inimhing.

ikk nabamaade ühesoodne öö ning julm skorbuit olid sundinud Varangi maja elanikud kodu olema. Ja oli seeski tööd küllalt. Säriseva rasvalambi valgel õmblesid nad kasukaid, tekke ja koovakaid. Toidutegemine oli enamasti Lauri ülesanne ja suuremalt osalt ka

selle hankimine. Tema oli parim püssimees, kelle tarvitada usaldati vähesed ülejäänud laengud. Harva läks tal kuul märgist mööda. See haruldane laiskeosavus tõstis Lauri tähtsust venelaste silmis, ja seepärast need muidu nii toored, häbematud ja isemeelsed Siberi jooksikud teda sallisid, ehk Lauri küll Bukke ja kottlaste surma järele oli märganud, et nende päale sugugi loota ei või.

Kui päevad seevõrra pikenesid, et keskpäeva aegu juba nägi lasta, valmistas Lauri end ühel pakaspäeval otsima värskemata saaki. Teised jäid koju.

Seda Lauri äraolekut kasutasid majajäänud kuldaarde üle nõupidamiseks, et kes selle pärivad, kui nad kevadeni elavad, kas kõik kolm, või nemad kahekesi.

Vassili võttis raske kullakoti välja, puistas sele kiliseva sisu põdranahale ja hakkas rahasid lugema.

„A, vot, vot, misuke kullatinga, see kaaluma enam kui hõberubla. Katsu, Miihkali.“

„Hästi suur, hästi suur. Me olema põhatad. Kui palju siin olema tinga?“

„Mina lugema sada kuuskümmend, mina ei kärsi enam lugema. Väga palju olema.“

„Kas palju mehe päale tulema?“ küsis Miihkali.

„A, pooled sulle, pooled mulle.“

„Ja Lauri?“

„Ei midagi, ei üht kopikuutki.“

„Lauri ei leppima sellega, tema Norjamaal politseil teatama.“

„Finski purlak ei mõistma kulla väärtus. Tema andma need meile.“

„Ei andma, osa tahtma.“

„Kuuled sa, Miihkali,“ lausus Vassili vaiksema häälega, nagu kartes, et keegi võiks kuulda. „Me Lauri ära saatma, Lauri surema, me kivi jalga ja aidaa! merre, kui laev paistma.“

Miihkali mõtles pilgukese. Näis, nagu oleks inimsus ja pahe temas veidi aega üli-võimu pärast võidelnud, kuid pahe võitis.

„Jah, nii teeme. Rikkana koju tuleme.“

Siis tuli silmapilgu kesteve vaikuse. Mõlemad näisid mõtlevat, mis nad selle kullaga endile kõik võiksid hankida, kui koju pääsevad. Kuuldus vaid taktiiliselt metalli kilinat, kui lugedes rahad teise hunnikusse visati.

„Kuid Vuoreijas küsitama: „a, kus finski-poiga,“ lausus Miihkali, kelle ajudes liikusid veel äsjase kokkuleppe järelmõtted.

„Minu ütleva: propal, kaua haige olema ja siis surema.“

Seepäälle jagasid nad hunniku omavahele ühetasa ja Vassili jaotas oma osa veel vähe- maise hunnikusse. „Kae, veli!“ sõnas ta, „sellega minu ostop talu, sellega hobused, sellega lehmad, sellega ouhtsid¹⁾ ja sellega minu hakkap kauplema; Piiteris minu ostama puku- kaup ja koju viima; minu ostama uhked rõivased ja kui minu gulatshin, siis rahvas kummardama ja ütleva: „„Sääl minema kuptsa, ülipohata kuptsa.““ Ja kui minu Piiteris uulitsal käima, sis tsaar akna- st minu kutsuma ja pajatama: „„Vassili Kanin, tule minuga tsai-ku jooma, minu tegema sinu urad- nikuks.““ Ära sina ühti pajata, kuld kõik köl- bama.“

Lauri kuulis kõik nende võllaröögade jutu. Ta ei läinudki kohe küttima, vaid jäi maja ukse taha püssi säädma, kui algas see temasse nii lähedalt puutuv kõnetelu.

„Või nii, või sellased ongi mu seltsimehed. Inimene on siiski pahim metsaline maailmas,“ lausus ta kurvalt minema astudes.

Ta oli küll teadnud, et Vassili oli suur lur- jus, keda põrmugi ei võinud usaldada, kuid Miihkali pidas ta veidi paremaks meheks. Nüüd ta kuulis selle ja teadis, mis teda selgi juhtumisel ootab, kui nad suveni suudavad elada ja laev neid tuleb ära viima. Need tiblud olid valmis mõne saja kuldraha pärast teda teelt kõrvaldama. Kus oli nende inimsus, kus nende tänuemel, et ta Varangi maja elanikke oli värskle lihaga varustanud. Lauri tänas õnne, et oma kaaselanikkude mõtted oli kuulnud ja teadis valvel olla. Nüüd oli ta kindel, et enne avavett talle mingit häda ei sünni, sest need kaabakad tahtsid veel tarvitada oma kasuks ta küttisavust. Ta lootis ka, et suudab hoida kaks tiblalt valitsuse all, kui nad just salaja kallale ei tule.

Lauri sai põdra maha lastud. Kui ta õhtu- hämarikus, põdraliha seljas ja püss käes, lä- henes oma juhuslikule kodule, oli ta samm raske. Maja tundus ta meelest õudsem kui jää- karu koobas. Inimese kullahimu oli selle rü- vetanud. Tal polnud siin puhkust ega rahu. Ta pidi alaliselt ootama inimsaakalite õelat kallaletungi. Selle tegi kõik neetud kullakott. Miks see hollandi kapten enne surma seda maa sisse ei kaevanud, kui märkas, et just kuld oli saatnud ta hukatusse.

„Kae, see vast olema püssimees, hiljuti alles minema, nüüd tooma põdraliha,“ kiitis Vassili ja õel ilme vilkus ta kassinäost.

Lauri oleks tahtnud talle vastu nägu anda, nii vastumeelseks oli ta saanud, kuid talt- sutas end. Miihkali ei lausunud midagi, vaid vahtis oma lõughabet silitades rasvalambi leeki.

Enne oli Lauri neid kohelnud seltsimehe- likult. Nüüd ta otsustas muuta oma ümber- käimist: hakata käskijaks ja määrajaks. Venelased pidid ta sõna kuulma, niikaua kui nad ta küttisavusest rippusid.

Pika vangipõlve keskel oli sääduse käsi is-

¹⁾ Lambad.

tutanud nende närvikavva sõnakuulmise hüvet, seda mõttes ta nüüd kasutada.

„Võtke kohe mursunahksed rihmad ja tooge põdralihad ära sääilt tunduri orust. Lähete sinna minu jälgi mööda.“

„Pole kiiret, küll jõuab.“

„Silmapiilk olgu mindud. Või arvate, et ma jääkarusid ja -rebaseid enda lastud põtradega hakkam nuumama. Mõne üksiku laengu jaoks jätkubki veel rohtu. Millega te loodate suveni elada? Kui ma vahetevahel mõnd põtra ei toeks, siis sureksite nalga nagu rotid tühja söime.“

Vassili ja Miihkali vaatasid imestuses seda kursimuutust, kuid läksid siiski, ehk küll veidike vastu urisedes.

Õhtul keedeti põdraliha. Näiline rahu valitses jälle ses kivi- ja mätsmajas, kus mehed täie kõhuga heitsid põdra ja jääkaru nahkade vahele, kuid tõeline rahu oli kaugel. Kullahimu oli ilmunud sinnagi elu mürgitama.

Vassili ja Miihkali soovistasid ja sopitsesid tihti isekeskis oma salajasust ja see tekitas Lauris ebakindluse tunnet. Ta ei usaldanud õieti rahulikult magadagi, vähimagi liigutuse kuulis ta majas ja kähvas kohe istukile. Püssi hoidis ta alati käepärast. Ta mõtles seegi niisugust asja, et kui jagaks aarde nende kahe lurjuse vahel, kuid taipas, et seegi ei aitaks, sest nad ei pidanud seda toeks, vaid kartsid, et Lauri laevale pääsnuna nõuab siiski oma osa, või koguni terve aarde.

Nii oli hollandlase aardest, mille leiu üle Lauri niiväga oli rõõmistanud ja arvanud teisi rõõmustavat, tulnud needuse vahend. Inimuis, seltsimehelikkus ja inimhing ei olnud midagi selle kõrval. See oli süititanud kire Vassili ja Miihkali rinnas, mis hävitava tulena sääl küdes ja nõudis, et kolmas pidi elavate hulgast kaduma, kuid aeg polnud seks veel kohane, sest neil oli toitu vaja, mida Lauri neile suuremalt osalt hankis.

„Pagana jääkarud,“ kurtis kord Vassili, „kui need ei oleks sööma meie lihad, mina Lauri kohe jääauku pistma.“

„Ei tema nii hõlpsasti mine, tema vastu pane, a mina kevadel sulle appi tule, mitte nüüd.“

Jääkarude öine külaskäik Varangi maja moonalattu oli Laurile õieti õnneks, sest ilma selleta oleksid need lurjused kohe teostanud oma kurja kavatsuse.

Järgmisel ööl ei saanud Lauri magada. Öö vaikuses, pehme karvateki all pikutades, kaalus ta oma rasket seisukorda, olles sunnitud elama näiliselt sõbralikus vahekorras nende lurjustega, kes talle olid kardetavamad kui jääkarud ja kes igal ajal võisid talle salakavala lasti kallale tungida. Ja kõige iseäralikum ses seisukorras oli see, et Vassili ja Miihkali ei olnud talle vihased, vaid see neetud kulla-aare oli neid võlunud ja sundinud isegi inimhinge selle kõrval alamaks hindama. Ta oli nende meelest kui ohvritall, kes kulla pärast pidi ohverdatama.

Ja Lauri otsis nõu, kuidas pääseda sest kohutavast seisukorrast.

„Kui raiuksin angu lahejäässe ja uputaksin aarde mere põhja... Siis saaksid need

kaabakad tulivihaseks ja hiiuaksid: sina varastasiid ka meie osa, selle pead maksma oma hinggega iseenda sääduse järele.“

„Kui paljastaksin neile nende põrguliku plaani... Siis paneksid nad kohe toime selle kavatsuse oma hinge päästmiseks.“

„Oh, Bukke, sul oli osalt õigus! Suure maailma mehena tundsid sa kulla võlvat võimu ja inimeste nõrkuse selle vastu. Mina, vaigse metsakoha mees, seda õieti ei taibanud, sest mul oli sellega vähe kokkupuutumist. Oleksin pidanud laskma aarde senikaua peidus olla, kui oleksime pääsnud inim-maailma, kus säädused ja võim oleksid veidi taltsutanud nende inim-metsaliste vastikut kirge.“

Kaaludes hoolega kõiki võimalusi, märkas ta, et kaks asjaolu tema kasuks kõneleb: üks oli toiduainete puudus, teine — eraldatud seisukord.

Teadmata olid jääkarud teinud talle hää teene, et olid sõõnud pea sootuks nende vanad tagavarad, nende higi ja vaevaga hangitud talvise toidumõõna. Nüüd rippusid venelaste eluvõimalused tema laskeosavusest; ise oleksid nad nalga surnud, sest nii üks kui teine oli vilets püssimees, kuna küttime kumbagi ei innustanud. Jäärebaste liha nad võisid äärmisel korral saada, kuid see oli neile kõigile tülgastav. Seda asjaolu tahtis ta selkõhbel oma kasuks tarvitada, et püüab korralt saaki ainult mõneks päevaks.

Sääl kaugel Jäämere saarel, eraldatuna muust maailmast, võis märgata venelasteski abituse tunnet. Kes teab, kas tuleb kunagi laev neid päästma...? See oli küsimus, mille ees nad nõutult seisid. Kui ei tule, mis kasu on neil siis kullast? Idasaaril oli sel vaid kivi väärtus, sääl ei olnud muid inimesi, kes seda oleksid igatsenud, sääl ei saanud selle eest midagi osta.

Kui Lauri hommikul pärast rahutult magatud ööd oma unesängist tõusis, küsis talt Vassili:

„A, mis sina kõnelema unes?“

„Ma pole oma teada midagi kõnelnud.“

„Sina sõnima: „kuld, kuld... Miihkali viib... viib. Sina kartma, et Miihkali kulla ära viima.“

„Ei mina seda karda, sest sellest pole ju siin meile kellelegi tulu.“

„A, kuidas ei olis?“

„Sest et me siit kuhugi ei pääse. Meiega sünnib samuti kui kadunud kapten Grolliga ja endise kullakaevuriga Ameerikas, et sureme nalga kullahunniku ääre.“

„Mis sündima selle kullakaevuriga?“

„Oli kord Ameerikas vaene kullakaevur, kelle eest õnn alati ära jooksis. Igakord kui ta tuli kuhugi kullarikkale tühiku jõeale, olid teised juba ette jõudnud ja kuldasisaldavad maakihid vallutanud. Viimaks vihastas ta oma paha õnne pääle, võttis oma nädalase toidumõõna veersekiga selga ja astus üksi suure tühikusse; ta arvas, et üksi on parem leida kullasoon, sest siis pole tarvis anda osa teistele. Mees hulkus tühikus kaks nädalat, kannatas nalga, sest ta oli vähendanud päev-päevalt oma toiduportsjonid esmalt poole, siis veerandi pääle, kuid ei leidnud midagi. Viil-

matj kolmandal nädalal, kui ta oli kaugele läinud inimeste maailmast, pöördus õnn ta poole ja näitas imelikult muiaes mäelõhes-tikku — ja vaata: sääl süraas suur kullapank mägioja kaldal. Mees karjatas rõõmust, ta aukuvajunud silmad läksid selgeks, liikmed vabisesid meeleliigutusest ja ta lallutas katkelisi sõnu nagu laps. Ta arvas tabanud õnne, kuid see jooksis edasi, jättes kehva, nüüd rikka kullakaevuri oma aarde juure. Mees pani paari leisika raskuse kullatüki kotti ja läks tagasi kullakaevurite linna poole. Kuid raske koorem, kauane nälgimine ja ilma teeta rändamine väsitasi ta nii ära, et ta päevatee kordkorralt ikka lühemaks jäi. Neljandal päeval läks ta roomates mägedest üles, kuid oma koormat ta seljast ei heitnud, sest ta kartis, et seda enam üles ei leia ja selle ehk mõni teine vahepääl minema viib. Viiendal päeval väsis ta hoopis ära, toit lõppis ega olnud vettki saadaval ja liikmed jäid lõdvaks. Aastate pärast leidsid ta rändavad indiaanlased kuivanud muumiana oma kullakoorma kõrvalt. — Õnn oli teinud temaga inetut nalja.“

Vassili pilgutas Miihkaliile paljutähendavalt silma. Ehk ta küll midagi ei öelnud, mõistis teine hõlpsasti selle tähenduse. Vassili tahtis sellega öelda, et ta hirmutab meid ja ise tahab siiski üksi kogu aarde omandada, kui juba uneski sellest sonib.

Päeva valgenedes läks Lauri tunduri orgudesse küttima, kuid paks lumi tegi selle väga raskeks. Põlvist saadik lumes kahlates varitses ta kiirunaid, ainukesi linde, kes siia olid jäänud, ja saigi neist mõne maha lasta; põdra jälgi polnud näha. Kehv oli õhtueine sel järgmisel päeval; põdrad olid neilt paigult põgenenud, ja paksu lume tõttu ta ei pääsnud kaugemale. Pooli tunduri tagustesse orgudesse. Viimaks polnud meestel enam mingit tõidumoonat, pääle jäärebasse liha, mida kõik põlgasid, kuid suure hädaga siiski söid.

Kaks nädalat pärast eelmisi sündmusi oli elu Varangi majas muutunud. Kaks meest, Vassili ja Miihkali, lamavad rebasenahkade vahel maja põrandal. Rasvalamp heidab rohekas-kollast valgust nende kuivanud palgeile; sügavale vajunud silmad ja kogu välimus ilmutasid, et skorbuut jälle on tulnud hävitust tooma. Miihkali katsus oma kõntsis sõrmede vahel kōie otsa kokku sõlmida ning jälle lahti päästa. Seda tegi ta vahetpidamata, et enast ärkvel hoida. Viimaks vaibusid käed nahktekile ja ta näis uinuvat. Vassili kõrval oli kullaranits ja ta luges pikkamisi raha oma tursunud käega. Ühesuguste vaheaegade järele kilahtas üks kuldtükk teise järele hunnikusse, ta huulte pomisedes venekeelseid arvsonu. Selkombel tahtis ta ärkvel püsida.

Küttima minnes oli Lauri annud neile need ülesanded teha ja käskinud sellega end ärkvel hoida, sest polnud kedagi, kes oleks haigeid „surmaveskis“ jooksutanud. Ta oli mõtelnud kaua, kas oli see õige — panna surmahaige raha lugema, kuid ta arvas, et Vassili elu suur kirk, rikkuse kogumine, milles tal kunagi varem pole õnne olnud, hoiab

kõige paremini ärkvel uinuvad vaimujõud, ja selles ei olnud ta eksinud.

Lauri ei tahtnud sugugi, et haiged oleksid surnud. Kui taud neid oli nõrgestanud, oli ta hakanud neisse hingeliselt mõjuma ja lootis suurmeelse kohtlemise abil nende metsalise südant veidi pehmendada. Kole tundus talle seegi mõte, et ta üksi võiks jääda Idasaarile.

Väljast kuuldus samme. Uks kiuksus kaeblikult, ja ühes külmaauru pilvega sööstis jahimees sisse, heites käest kaks nahkkotti, millest ühes oli kiiruna verd ja teises linde.

„Siin, mehed, on teile hääd... Ma sain linde,“ lausus tulija. Need lasin viimse rohuga.“

Vassili tõusis istukile ning jõi hülge päaluust tehtud jooginõust verd. Roomates läks ta siis Miihkali voodi juure ja äratas teda:

„Tõuse sina, vellekene, sööma, tõuse sina jooma kiiruna verd.“

Kuid haige ei liigastanud, ei hinganudki enam, ja käsi oli külm.

„Surnud?“

„Propal minu tavaritsh, minu kõige parem veli,“ sõnas Vassili ja pisarad veersid ta habemes põsile.

„Kakskümmend aastat mööda maailma matkame, läbi Venemaa gulatshime, Sibiirid ja Sahaliinid marsime ja denga otsime. Kord lõpma raha, teinekord liebuska, aga paludes seda ikka saama. Nüüd meil palju denga, vähe süia. Parem Sibiiris vangis kui Pispärgis vaba.“

Teisel päeval mattis Lauri Miihkali. Vassili ei suutnud sest osa võtta; haigus ja seltsimehe surm olid pöranud seevõrra ta paadunud sisetunnet¹⁾, et ta õhtul, kui nad kahekesi majas istusid, üles tunnistas oma pahad kavatsused ja liigutatult andeks palus, lubades siitpääle olla kui parim seltsimees. Lauri rõõmestas, et oli teda hädusega saanud kahtesema panna oma kurja minevikku.

Nädala pärast olid Varangi majas jälle matused. Lauri kandis põdranahka mähitud Vassili korjuse majast viimsele puhkepaigale. Kevadtalve päike heitis siis juba säravaid kiiri üle jäiste mandrite.

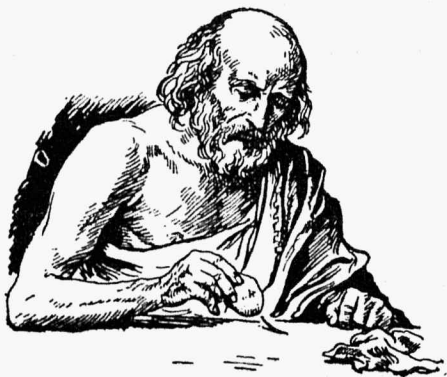
Üksi jäänud, hakkas ta voolima suuski „surmaveski“ selguust. Need olid talle vältimata²⁾ tarvilised, sest jalgsi oli liig vaevuline käia sügavas lumes. Kohutav tundus talle võitlus nalja vastu, kui ta enam ei saanud tarvitada oma armast püssi, mille kapten Jensen talle oli annud. Samast puust, millest ta suusad tegi, voolis ta ka noolpüssi kaare.

Sel ajal käisid jääkarud jälle moonaidas, kuid ei leidnud säält midagi. Veidi rahutult ootas Varangi maja ainus elanik, milal need jääväljade suurimad röövlid majja tungivad ja ta viletsate relvadega varustatult oma elu eest peab võitlema.

¹⁾ Kõvaks, kiviseks muutunud südame-tunnistust.

²⁾ vältimata tarvilised — häda-tarvilised.

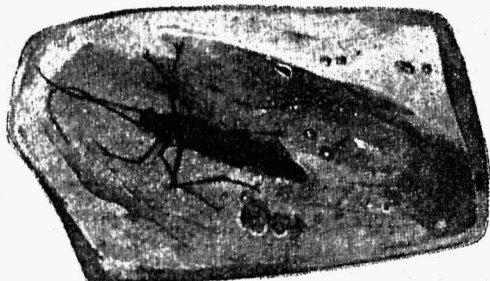
Merevaik.

Thales teeb merevaiguga katseid.

Kuussada aastat enne meie ajaarvamist elas Kreekamaal filosoof Thales. Ta oli üks neist „seitmest targast“, kelle juure kaugelt ja ligidalt tulid rikaste kreeklaste pojad omandama teadmisi ja tarkust.

Ühel päeval hõõrus filosoof merevaigu tükikest vastu mantlit ja pani selle siis lauale. Aga, mis see oli? Kas ei hüpanud väikesed õletükid, mis juhuslikult olid laual, tolle merevaigu poole, nagu tõmmatud saladuslikust jõust? Tõelisena filosoofina Thales katsus jõuda selle nähtuse algpõhjuste juure. Ta kordas katset. Iga kord, kui ta merevaiku hõõrus vastu oma villast mantlit, tõmbas see külge õlekõrsi ja papiirusetükikesi.

Putukas merevaigutükis. Kahekordne suurendus.

Thales ei leidnud nähtusele muud seletust: ta arvas, et merevaik omab elu, mis ärkab siis, kui merevaiku hõõrutakse, elu pidas ta külgetõmbe põhjuseks.

Kaks aastatuhandet lõbustasid inimesed endid selle merevaigumänguga, mõtlemata ta põhjustest. Alles uue aja lävel uurisid leidlikud inimesed asja lähemalt.

Et merevaiku kreeka keeli hüüti elektrooniks, hakati imelikku külgetõmbejõudu nimetama „elektri jõuks“. Nõnda sai merevaigu juhuslikult leitud omadus suure teaduse aluseks, millele inimkond võlgneb nii palju ta suurte saavutuste eest.

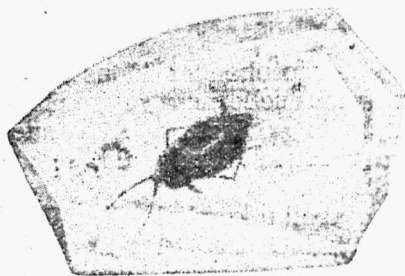
Mis on õieti merevaik? Astugem aastamiljoneid tagasi! Terve Euroopa sel ajal oli ainus troopikamets, täis

Kärbes merevaigus. Neljakordne suurendus.

majasteetlikke palme ja teisi puid. Magnooliate ja kampferipuude kõrval kasvasid meie tuntud metsapuud. Kõikjal rohetasid tammed ja pukspuud, kased ja pajud. Mitmesugused okaspuud, sooküpressid ja hiiglapuud sirutasid oma ladvad kohe taevast. Teiste okaspuude seas laiutas merevaigumänd oma oksid. Tuhandeliigiline loomastik asus neis männimetsades, puurides, rikkudes ja vigastades alatasa puutüvesid. Värskeist puuhaavust voolas kuldsena verena vaiku, mis hangudes muutus kõvaks massiks. Hulgakaupa liimus taime kuld-pisaraisse putukaid ja taimeosi. Neist näemeigi praegu merevaigu päritolu.

Tertsiaäraja metsaparadiis kadus, ta imestusväärne taimeistik puhkab praegu kivisöena maa sügavuses. Põhjast hakkasid halastamatult tungima lõunasse jääaja lõputumad jää- ja lumiväljad, mattes kogu elava looduse. Aga nõnda, nagu nüüd uuesti tuuakse päevalgele kivisöestunud puud, nõnda näeb

Põrnikas merevaigus. Kolmekordne suurendus.

uuesti päevavalgust merevaikki. Ta päämine leiukoht on Samland Preisimaal. Teda hangitakse ühe kuni kuue meetri paksusest settekivimest, kus haikala hammaste, merikarpide ja pruunsõe kõrval leidub ohtrasti merevaiku. Merepõhja kihtidest uhuvad veed alata välja merevaiku ja tormid toovad ta rannale. Tervelt Baltimere rannikult leitakse merevaigutükke. Iseäranis hinnatakse merevaiku, milles taimeosad

või putukad, need on alati äratanud loodusuurijate huvi. Ämblikud, sääsed, kärbsed, okaspuunõelad, palmi, magnoolia ja loorberipuu tükikesed ja lehed on merevaigus säilunud meieajani. Kuld-säralises kirstus puhkavad tertsiäärja putukad ja väikeloomad, andes meile huvitavaid näiteid tolle kauges aja metsaelanikest.

Miljonite aastate kestes tilkus vaiku tertsiäärmetas. Selle pika aja jooksul tekkis terve hulk merevaiku, nõnda, et ta annab tööd praegu tervele tööstusharule.

Suurim osa nähtavale ilmuvast merevaigust läheb iluasjade valmistamiseks, aga keemiatööstuski tarvitab merevaiku, valmistades temast mitmesuguseid vajalisi aineid. Aastamiljonite eest tekkinud metsasaadus nõnda siis on nagu paljud teisedki, kaasaegse inimese teenistuses. Kõige enam aga võlgne me merevaigule tänu saladusliku jõu — elektri — leidmise eest.

O. N.

NOORTE VALD

Päikesepaistel.

Elmar Kahar.

Kõlks! Kõlks!

„Kopik, penn!“

Kõlks! Kõlks! Kõm-mm!

„Las käia...“

Kõlks! Kõlks! Piu-uu!

„Ahaa! Kui lüüa, siis võtta.“

Sepikojast vasardamine ja kolme poisi hütud täitsid agulitänava sügis-päikeses. Külmi sädelevaid kiiri mängles kahvatult värvilisel puude lehil laikudena, maja katuseil, kiirgas aknais.

Poisid mängisid „vaske“.

Seesinane mäng oli omane igale agulipoisile. Igas päikeserikkas kohas leidis hulgana poisse koos tagudes vanu vene kopikaid ja saksa penne. See vara

kandiski „vase“ nime. Jalgteesse kribiti kaks joont parajas kauguses. Siis kui alati mängu, seisti ükskõik kumma joone taha ja katsuti visata nii, et visatav „kulp“, see oli seest õõnsaks taotud suurem kopik, langes väljapoole teist joont. Langes „kulp“ joonele, siis oli „trimpa“, nagu nimetati, ja tuli uuesti visata. Langes aga „kulp“ sissepoole joont, oli „pime“. Puutus üks „kulp“ teist, siis „sõid ära“ ning tuli uus vise teha. Esimesena „põrutas“ see, kes viskas kõige lähedemale teisele joonele, siis kaugemad ning viimaks „pime“, kopikate pihta. Kui löögist liigutatud kopikad omi külgi keersid,

kullipoolse külje vahetasid kirjapoolse küljega, sai lööja nii mitu kopikat, palju rahasid olid vahetanud külgi.

„Kopik, penn!“ lausus Peeter. Ta tedretähilist nägu iseloomustas suu ümber tursuv nutujoon, nagu tahaks nutma puhkeda. Nüsi-nina ots oli sarvena ülespoole sihitud ning kaks nõõbi-sarnast silma vaatasid nõnda, nagu oleks nende peremehele palju kurja tehtud.

Aksel kergitas alatasa pükse, kui kipuksid need mööda reisi alla ja kõlistas ühe käega püksi taskus „vaske“:

„Minu! Ära oligi...“

„O oh! Või küüned külge. Minu, mis minu...“ õiendas Volli, valgepäine poiss.

Hüüti ja löödi.

Ja järgmiselt pajatasid poisid isekeskis.

Aksel. Vaadake, kuidas mina löön... Siis sest midagi ka välja tuleb.

Volli. Nojah. Poisist saab pikapääle asi.

Peeter. Ikka. Kopik, penn!

Aksel. Igatahes. Üks jällegi ära...

Peeter. Pergel võtku. Aga minul vaesel läks täbarasti!

Aksel. Ah sa kurivaim! Veeris... ja veeris... Aga ei ühtki.

Volli. Ära ikka taha nii palju.

Peeter. Oma sain tagasi. Jumal tänatud!

Aksel. Ja minule saab see... Nii. Ära oligi.

Volli. Juudalised nüüd hakkavad mind pookima. Lähme viskame. Kus mu „kulp“ on! Ah siin.

Aksel. Juudas küll! „Pimedaks“ veeris. Peeter, sul on „trimpa“. Lase uuesti.

Volli. Aga poisid, mul eta*)! Viska, Peeter! Ära mind aga „söö“. Näe, kuhu veereb... Togu oled. Mina eta.

Aksel. Ptüi! „Pime“.

Volli. Säädke sisse. Kopik, penn! Kullid pääle. Ma „põrutan“ ise.

Peeter. Säh sulle! Ei ühtigi. At sa kurivaim. Ei tee väljagi.

Aksel. Jäeti vist mulle. Hüva. Näete, kuidas mängitakse. Mees kui müüritükk.

Volli. Viimane on ikka minu. Uskuge või ei. Oligi. Kui ikka lüüa, siis võtta. Püha Jüri nimel...

Aksel. Vaata, kuidas lüüakse!... Püha vihaga. Kopik, penn!

Peeter. Mis pagan see on! Ei lähe pihtagi.

Aksel. Tähendab, ei ole veel nii palju leiba söönud...

Peeter. Uuesti viskama! Aksel, lase enne. Sa võitsid tublisti selle eest.

Aksel. Hää küll. „Trimpa“ on vist. Ah ei ole, ei ole. Vaadake, visake ka nii etaks. Ega juba ei viska.

Peeter. Nonoh. Küll ma su ära „söön“.

Aksel. Sul veereb „kulp“ teab kuhu. Ah, ah, ah!

Volli. Mina ikka su „söön“. Pane tähele.

Aksel. Viska, viska!

Volli. Nii-kui-nii. Ahaa. „Trimpa“, „trimpa“ oli alles. Uuesti.

Aksel. Ah sa raip! Vigurdas seni, kui „sõigi“ ära.

Volli. Kas ma ei öelnud.

Aksel. „Sööja“ viskab ennem. No. Kaunis ette läks. No. Minu oma ikkagi veel ees, ees.

Volli. Säädke sisse. Kopik, penn! Noh, Peeter, kopik välja. Mis sa pillud! Kirjad pääle. Aksel, lase aga käia.

Aksel. Laske ma sihin. Hoidke ninad eest! Piip ja prilliraamid — Ära üks. Oma on käes.

Volli. Võta näpust. Jäta teistele ka ikka. Las ma ise löön.

Aksel. Anna aga pihta! Kopik, penn!

Volli. Ei tee väljagi.

Peeter. Proovida võib. Õnne mul ei ole. Löö või ära löö... Olen kaotanud tublisti. „Kulp“ on kui nõiutud, ei lähe pihta.

Aksel. Oled käe öösi vist ära maganud.

Volli. Löögem ja võtkem!

Peeter. Hull on lahti... Ikka kaotan, kaotan.

Ja Peetril ei vedanud tõesti. Ikka kui tuli tema kord „põrutada“, ei tulnud sest midagi välja. Lihtselt, kas lööd või ei. Üks-ta-puha. Ta nutujoon suu ümber venis rohkem laiali, just kui hakkaski nutma. Ta oli otse sõnatu.

*) eta tähendab ees, kõige ees.

„Kopik, penn!“

„Ennäe, santlaagrit, või võttis ära!“

„Ehee! Ära himustia võõra vara.“

Peeter näris huuli ja vaatas paisuva vihaga, kuidas Aksel enamkordi koristas kopikad. Aksel vaid kergitas pükse ja kõlistas „vaske“. See suurendas Peetri viha. Ta põrnitses altkulmu kui mõni kuri sõnn. Teiste hüüded torkisid kui pistid ta kõrvu ja südant. Hinge lämmatav oli ta viha, õieti kadedus. „Oh, oh võidak ma...!“ liikus kuulmata ta huulil.

Oh, mitte ei vea...! Tee mis tahad. See on nõidus, lihtselt muud midagi. Nagu ära tehtud! Küll on hull... Pergel küll võtku! Pagana nõidus! Ainult viimne kopik veel...

„Must kass, juudi rist!“ pomises Peeter endamisi. Ta oli ikka kuulnud, et kui nii ütled, siis ei võitvat teised. Aga pergel! Aksel koristas siiski ta kopika. Juudas!

Ja viimase pani ta välja.

Oh, kuidas oleks ta Akselile annud mööda kõrvu — et ta võitis. Aga ta oli jõuetu omas viha ja kadeduse segus.

„Oh... Jumal, aita, et ma võidaksin!“... oleks ta tahtnud hädaldades hüüda. Aga kadedus näris ta südant, viha, et ta kaotas ja Aksel võitis. Ta nagu sonis: „Oh... Must kass, juudi rist...“, must, must rist... juudi kass... rist...“

Ja lõpuks ei saanud ta isegi enam aru. Kurgus otse kõrvetas... Oh... oh...“

Lõi Volli. Jumal tänatud, ei saanud ühtki.

Aga nüüd on tema kord! Ta pomises ja kurgus pakitsev nutt... Nutt sellepärast, et ei võida. Ta lõi. Kopikad veersid... Too on... Ei too... Aga too... Ei... ei ühtki. Aga ta tarvitas pettust. Väriseva käega, ning kiirelt keeris ta oma põlve juure veernud kopika... Siis hingas kergemalt ja neelatas... Ta neelatas nutu. Vaatas kui õige mees ligemalt ja ütles „Üks on ära...“ ja sirutas käe kopika järele. Aga ta sai müksu kukla.

„Nonoh. Kuidas nii?“ hüüdis Aksel.

„Mis!“ tegi Peeter ilmsüütu näo, mida üksnes tema oskas hästi teha.

„Ja-jah. Nii ei olnud õige teguviis,“ kinnitas Volli.

„Und nägite või! Mh!“ lausus ta, kerge kortsutus otsaesisel.

„Ei ole keegi ka pime,“ lausus Aksel.

„No vaata — no vaata —“ Nutujoon Peetri suu ümber kadus, kuid ilmus kindlamal kujul. Silmisse kogus märga.

„No näe, süda läheb haledaks... Ära aga jõurama hakka!“ irvitas Aksel kergiteles pükse ja kõlistades „vaske“.

Ah, kuidas oleks Peeter turtsahtunud suure häälega nutma. Ta puri huuli. Oi, kuis oleks ta Akselile „paar tükki“ annud. Ta käe lihased tõmbusid pinguli, et end talitseda. Ta hääal ainult kähises nutuselt:

„Tehke mis — kopik on minu... Nüüd tahab ka seda endale... Püksikergitaja!“

„Mul on täitsa õigus. Niisugune kisard!“

„Sööge... sööge...“ lausus Peeter nutuselt, tahtes olla suurmeelne.

Kuid nähes irvitust Akseli näol, valdas teda vihahoog. Ta käsi vajus Akselile lopsti vastu põske. Nagu poole kergemaks tundis ta sellega enda. Aksel vihastas. Samal hetkel langes ta rusik Peetri pihta, kuid selle väledal kumardusel, lõi kas õhku.

„Küll annan teisegi mööda „sihverplaati“!“ lausus Peeter võidukalt.

„Mööda võid küll lüüa, külge aga mitte. Niisuke vehter... Oled tume kui tõkati-pudel kuuvalgel ööl kartuli vagude vahel...“ ja rusika hoop vajus Peetrile kubemesse. Ning algas rusikasõda, nõnda nimetatud „mõlk“, nagu ütlevad poisid. Peeter sai tunda, et Akseli rusikad olid tugevamad. Poolnutuga kargas ta kui vihane kukk Akseli kallale, kiskudes ja rebides kui meeletu. Volligi tahtis appi rutata, kuid Aksel arvas isegi valmis saavat. Ning see oli korrapärane „mõlk“. Peeter nuttis vihast. Kuid ta sai matsu kukla, nii et pikali kukkus.

„Ah... ah, ah, see oli vahva,“ lausus Volli naerdes.

Nuttes ja sõimates lonkas Peeter püsti. Näis, nagu ei oleks tal ühtki tervet liiget. Ta ahastav nutt täitis tänava.

„Uhuu—uhuu—uuuu... Näed, suur muhk... Nahk katki... veri jooseb...“

Uhuu—uu—u...“ irvitasid ja ahvisid Volli ning Aksel.

Kätte maksa lubades kadus Peeter viimaks tänavanurga taha, kust veel kuuldus ta „jõuramist“.

„Tume vend,“ lausus Aksel enesega rahul olles. Püksi kergitused ja enese ülistused ei leidnud lõppu. Volli luges „vaske“ ja raputas pääd; ta oli kaotanud.

Ja siis lahkusid —.

Värvilisi lehti puudelt libahtus sügispäikese paistelisele tänavale üks-haaval...

Kolks! Kõlks! Põmm-m!

— — —

Piu-põm-põm! Kõlks!

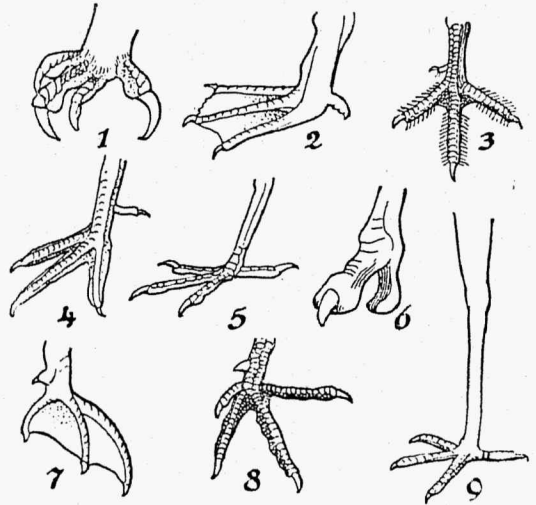
— — —

Vaid vasardamine sepikojast kiskus õhku.

LOODUSESÕBRA NURK.

1. Rändlindudest püsisid oktoobris meil veel kuldnokad ja lõokesed; kured juba läinud. Hanede minekust teatatud mitmelt poolt oktoobri algul.

2. „Noorusmaas“ nr. 11 toodud pilti ka ei ole lugejad seletanud. See pilt kujutab tamme oksakest n. n. sappõunadega. Nende sünnitajaks on väikesed putukad — sipelgate sugulased — kärbseshundid. Nad munevad tammelehtede alumisele küljele, tehes sinna pisikesse haava. Viimase ümber tekib „paistetuse“, — sappõun, milles elutseb kärbseshundi larv ehk vastne. Nagu tammeleht ise nii sisaldavad ka sappõunad rohkesti parkainet ja sellepärast tarvitatakse neid ka tindi valmistamiseks.

2. Vaatlusi talvekuus.

1. Tähistaevas huvitav „sündmus“: Marss jõuab 4. novembril maakerale kõige ligemale ja on temast kõigest 80 miljoni klm. kaugel! Sellal on Mars vastuseisus päikesele (nagu Jupiter oli lõikusekuus). Kuna Mars alati on huvitanud täheteadlasi, saab ta talvekuul jälle nende iseäralise tähelepanu osaliseks, ja mitmed sajad pikksilmad on igal selgel ööl Marsi poole pöördud. Ka noorusmaalased vaatlevad Marssi, mis nüüd iseäranis heledasti särab.

2. Puude lehed varisevad. Kase, lepa, pähklapuu ja teiste puude paljas-

del okstel aga võib tähelepanelik vaatleja õige mõndagi märgata. Mis nimelt?

3. Külmade tulekuga ilmuvad inimese elamu ligedale mitmed külalised metsast. Kes need on?

4. Jälle katsuvad noorusmaalased väikest pähkliit: missuguste lindude jalad on sellel pildil?

Et kergem oleks ülesanne lahendada, toome jalgade omanikkude tähtsamad tunnused: kana siblib oma jalgadega teri otsides, haigur solistab päris sügavas vees, ja aanalind on väledaim jooksja, räästas võib jalaga puuksast hästi kinni haarda, kuid ei suuda te-

maga saaki tabada, rabakana võib joosta ka pehmel lumel, järvekaur on osav ujur, kuival aga liigub edesi suure vaevaga, jõetilder armastab veeääres mudas joosta ja toitu otsida, part on ka osav ujur, kuid jookseb

vahvasti ka kuival, kull aga on õhuvalitseja, kes jalaga tabab oma saaki. Missuguse numbriga on märgitud nende lindude jalad pildil? Selle ülesande lahendajatele on määratud auhind: kompass.

VÕISTLUSI JA ÜLESANDEID.

Ülesannete lahendus.

Noorusmaa nr. 11 ilmunud auhinna-võistluse „Kas tunned kodumaad“ lahendus on järgmine. Pildid kujutavad numbrite järjekorras järgmisi kohti: 1. Viljandi järv, 2. Väike Munamägi ja Nüpli järv, 3. Pühavaimu kirik Tallinnas, 4. Pirita jõgi, 5. Pühajärv.

Auhinnaks määratud lauatenнисe mängu sai loosimisel Ilmar Rebane Tallinnast. Lahendusi oli tulnud terve hulk, ainult viis neist aga osutusid õigeiks.

Samas numbris ilmunud 6. ülesande lahendus on lihtne. Vaja lipuvarda auku valada vett ja õõnes kummipall tõuseb pääle. Ei ole vaja mingisuguseid traate, näpitsaid või muid püügiriistu, nagu hulk lahendajaid soovitas.

Õieti lahendajaist sai B. Kuks Tallinnast auhinnaks raamatu „Edda, kogu Vana-Islandi jumalate ja kangelaslugusid“.

Kork-kerä ja maa-kerä.

Kork on väga kerge aine ja maa-kerä on väga suur... Tuntud tõed! Mõnikord aga on huvitav sääraseid ammutuntuid asju järele proovida. Asjast huvitatuile siin kaks pähkliit, kui purete nad pooleks, siis olete üllatatud.

1. Kui palju mehi on vaja kork-kerä ärakandmiseks, mille läbimõõt kaks meetrit?

2. Tõmbame ümber ekvaatori nõöri. Kui nüüd tahaksime pikendada nõöri nõnda palju, et ta igal pool ümber maakera oleks poole meetri kõrguses

maapinnast, kui pika tüki peaksime siis nõörile panema juure?

Lahendused saata toimetusse 1. jõulukuupäevaks. Ahinnaks loositakse hää raamat.

Noorusmaa maleturniir.

Noorusmaa korraldab 5. jõulukuu päeval malevõistluse Noorusmaa malemeistri nime pääle. Võistlus sünnib kiirmängus (üheks lükkeks 10 sekundit).

Võistlusest võivad võtta osa Noorusmaa teise poolaasta tellijad. Ahinnaks kast malenditega.

Võistlust vaatama pääsevad kõik noorusmaalased piletiga, mille seks puhuks annab kaasa lähim Noorusmaa number. Võistlejail olgu malendid kaasas.

Vajaliste ettevalmistuste tegemiseks tuleb võistlustest osavõtjail end registreerida kas suusõnal või kirjalikult kuni jõulukuu 1. päevani Noorusmaa toimetuses. Võistluse algus kell 12 päeval, Rataskaevu 22.

Noorusmaalased omavahel.

Küsimusi:

1. Millist abinõu soovitate raske-meelsete ja pahade mõtete ärahoidmiseks?
Rii.

2. Missugune eesti raamat meeldib teile kõige enam ja miks?

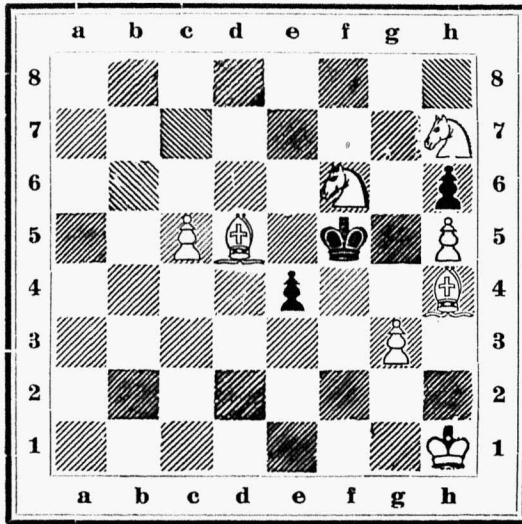
Raamatukoi.

Male.

Toimetaja A. Burmeister.

Ülesanne nr. 9.

Kokku säändnud Gustav Vehterstein (Vändras).
„Noorusmaa“ originaal.
Mustad.

Valged.

Valged: Kh1, Od5 ja h4, Rf6 ja h7, Ec5 g3 ja h5.

Mustad: Kf5, Ee4 ja h6.

Valged algavad ja annavad matt kolme sammuga.

Ülesande nr. 6 lahendus.

1. Le6—e2,	Lg4 : e2,
2. Vb3—b4 annab matt.	
1. (Le6—e2),	Ka4 : b3,
2. Rb7—c5 annab matt.	
1. (Le6—e2),	Va7 : b7,
2. Vb3—a3 annab matt.	
1. (Le6—e2),	Ra1 : b3,
2. Le2 : e8 annab matt.	

Õiged lahendused ülesandele nr. 6 saatsid: Erich Laasi, Ilmar Rebane, V. Mikenas ja An. Jakobson (Tallinnast).

Õiged lahendused ülesandele nr. 5 saatsid veel: Robert Keres (Tartust), Ernst Roost (Arukülast) ja A. Taho (Mõdrikist).

Lõpumängu nr. 5 lahendus.

1. Oh1—f3,	h7—h6,
2. Of3—e2,	h6—h5,
3. Oe2—g4,	h5 : g4,
4. h4—h5 ja valged võidavad.	

Õiged lahendused lõpumängule nr. 5 saatsid: Boris Kerner ja V. Mikenas (Tallinnast).

Kirjavastused.

E. H. (Pärnus). 1. Vb3—b2 ei vii sihile, sest mustad vastavad Oe8—f7!

— R. K. (Tartus). 1. Le6—d5 ei ole õige, sest järg on Ra1 : b3.

Partii nr. 8.

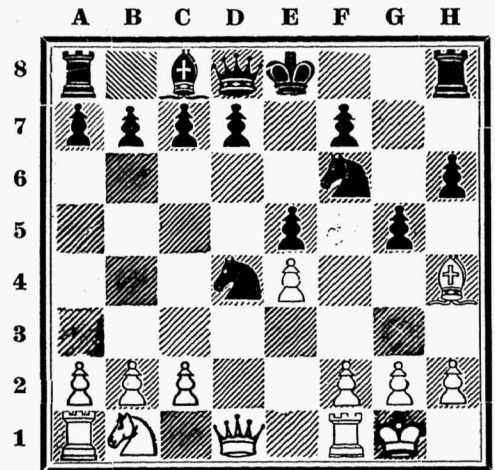
Itaalia avang.

Mängitud Berliinis.

Valged.	Mustad.
Rosentreter.	N. N.
1. e2—e4,	e7—e5,
2. Rg1—f3,	Rb8—c6,
3. Of1—c4,	Of8—c5,
4. O—O,	Rg8—f6,
5. d2—d4,	Oc5 : d4,
6. Rf3 : d4,	Rc6 : d4,
7. Oc1—g5,	h7—h6,
8. Og5—h4,	g7—g5,

Seis pärast mustade 8. sammu:

Mustad.

Valged.

9. f2—f4!	g5 : f4,
10. Vf1 : f4!	e5 : f4,
11. Ld1 : d4,	O—O,
12. Oh4 : f6,	Ld8—e8,
13. Of6—h8.	Mustad andsid alla.

Ilmus trükist
Noorusmaa jutukirjastik nr. 1

C H. D I C K E N S

Hind 100 marka
Pääladu Rataskaevu 22

KILK KOLDEL

Natalie Mey illustratsioon
raamatust Kilk Koldel

Noorusmaa

Ilmub 2 korda kuus

Tellimishind

200 marka

poolaastas

Tallinna Eesti Kirjastus-Ühisuse trükikoda, Pikk t. 2